Дэлхийн пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД УНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Октябрьай 1921 оной 21-нээ гарана | № 76 (17799) | 1988 оной апрелиин 1, пятница | Сэн 3 мүн.

ГАДААДЫН ХЭРЭГҮҮДЭЙ МИНИСТРНҮҮДЭЙ КОМИТЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ

СОФИ. (ТАСС). Гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй комитедэй ээлжээтэ заседанида ерэһэн Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй уулзалга эндэ болобо.

Байгша оной мартын 21—23-да Вашингтондо США-гай гүрэнэй секретарь Дж. Шульцтай, США-гай Президент Р. Рейгантэй уулзажа хөөрэлдэһэн тухайдаа Э. А. Шеварднадзе уулзалгада хабаадагшадта дэлгэрэнгыгээр мэдээсэ.

США-гай түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдөөнүүдэй үедэ совет талын хэһэн хүдэлмэрэр сэдьхэлээ ханажа байһанаа хани харилсаата гүрэнүүдэй министрнүүд мэдүүлбэ. США-гай Президент Р. Рейгантэй КПССэй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой Москвада уулзалгада бэлдэлгын үедэ тодорхой амжалта туйлагдаа, совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй шэнэ уулзалгын бүри ехэ үрэ дүнгүүдтэйгээр дүүрэхын тула хөөрэлдөөнүүдэй үедэ урагшаа нилээд дабшахын тула ехэ юумэ хэхэ хэрэгтэй гэжэ тэмдэглэгдээ.

1972 ондо гар табигдаһан хэбээрнь ПРО тушаа договорые сахижа, СССР-эй болон США-гай хүтэлбэрилэгшэдэй удаадахи уулзалгын үедэ тэрээндэ гар табихын тула хэлсэгдэнэн үе соо тэрээнһээ гарангуй байһанай ашаар Стратегическэ добтолхы буу зэбсэгүүдые хороохо, хизаарлаха тухай договорые шадаал һаа, богони болзорто баталан абаха талаар шэглүүлэгдэнэн СССР-эй хүсэлэл оролдолгонуудые тэдэнэр нэгэн һаналтайгаар дэмжэһэн байгаа.

Химическэ зэбсэг хүсэдөөр хорихо, хизаарлаха тухай конвенциие ашаг үрэ ехэтэйгээр хинаха хэрэгые ойрын сагта зохёожо абаха шухала гэжэ министрнүүд хэлэбэ. Ядерна туршалганнуудые хизаарлаха тухай СССР-эй болон США-гай хоорондохи хэлсээнүүдые дары түргөөр хүсэндэнь оруулхын тула тэдэниие бүрин хүсэдөөр хорихо гээшэ энэ замда хэгдэнэн түрүүшын алхам болохо юм гэжэ найдажа байһанаа тэдэнэр мэдүүлээ.

Европодо зэбсэгтэ хүсэнүүдые, юрын буу зэбсэгүүдые хороохо зорилго шухала удха шанартай байна гэжэ тоолон, Атлантикаһаа Ураал хүрэтэр хоёр талын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй, буу зэбсэгүүдэй тоо тухай баримтануудые ямаршье нюусагуйгөөр халан аболсахаар бэлэн байһанаа Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүд мэдүүлһэн байха юм.

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо зэбсэг хэрэгсэлнүүдые, нэн түрүүн ядерна зэбсэг хуряаха, уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ, гүрэнүүдэй хоорондохи амгалан тайбан, али алиндань ашатай туһатай харилсаае үргэдхэхэ зорилготойгоор совет-американ хөөрэлдөөнүүдые саашадань хүргэжөхэ гээшэ шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглэбэд.

СОФИ. (ТАСС). Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй комитедэй заседани хани барисаанай, нүхэд ёһоной оршон байдалда мартын 30-да боложо дүүрэбэ.

Европодохи, бүхы дэлхэй дээрэхи байдалда хабаатай асуудалнууд, мүн буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын түлөө, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые, нэн түрүүн ядерна зэбсэг хуряахын түлөө тэмсэлэй асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. Европодо Атлантикаһаа Ураал хүрэтэр зэбсэгтэ хүсэнүүдые, юрын буу зэбсэгүүдые хороохо тухай хөөрэлдөөнүүдые дары эхилхын, энэ түбиин элдэб районуудта эб найрамдалта харилсаа холбоо тогтоохын түлөө, сэрэгэй түгшүүрилые һуларуулхын түлөө, ниитэ Европын үйлэ хэрэгүүдые саашадань үргэдхэн хүргжөөхын түлөө, Европодо аюулгүй байдал хангахын, харилсаа холбоо тогтоохын түлөө зүблөөндэ хабаадаһан гүрэнүүдэй Венэдэхи уулзалгые түгэсхэхын түлөө министрнүүд һанамжануудаа хэлэһэн байгаа. Мүнөө үеын уласхоорондын байдалай бүсад шухала асуудалнууд хэлсэгдээ.

Хамтын коммюнике, Европодо аюулгүй байдал хангахын, харилсаа холбоо тогтоохын түлөө ниитэ Европын зүблөөндэ хабаадаһан бүхы оронуудта, НАТО-гай гэшүүн-гүрэнүүдтэ хандаһан хандалга баталагдан абтаа. Эдэ документнүүд хэблэлдэ толилогдохо юм.

* * *

БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Советэй Түрүүлэгшэ Т. Живков Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй энэл үдэр уулзаһан байгаа.

* * *

Уулзалга хани барисаанай, үнэн зүрхэнэй оршон байдалда үнгэрбэ.

* * *

Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй комитедэй заседанида хабаадагшадай хүндэлэлдэ сайлалга хэгдээ.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ ҮНГЭРГЭГДЭБЭ

Ороной экономическа ба социальна ажабайдалда боложо байһан үйлэ хэрэгүүд тухай үргэн ехэ мэдээсэлнүүдые дары түргөөр абаха гээшэ Социально-экономическа асуудалнуудаар олониитын һанамжые шэнжэлхэ бүхэсоюзна түбэй (ВЦИОМ) гол зорилго болоно. Бүхэсоюзна түб ВЦСПС-эй ба Ажалай талаар СССР-эй гүрэнэй комитедэй дэргэдэ эмхидхэгдэн байгуулагдаа. Энэ түбэй хүтэлбэрилэгшэд түрүүшын пресс-конференци Москвада үнгэргэбэ.

Энэ түбэй хүдэлмэриин эхин мүнөө болотор Советскэ Союзда олониитын һанамжые шэнжэлхэ эрдэм ухаанай эмхи зүргаан байгаагүй гэһэн удхатай бэшэ гэжэ ВЦИОМ-ой директор академик Т. И. Заславская журналистнуудта хэлэбэ. Совет социологууд ороной ажабайдалай эгээл орёо шухала бүхы асуудалнуудаар хүн зоной диилэнхи олонхиин хараа бодол тухай арад зондо, правительственна зургаануудта дары түргөөр мэдээсэдэг байгаа. Гэбэшье мүнөө эндэ энэ талаар саг үргэлжэ хүдэлдэг эмхи тухай хэлэгдэнэ.

(ТАСС).

Бүхсоюзна партконференциие үгтуулан

ЖАЛЫНЬ УРАГШАТАЙ

Комсомолой нэгдэрин сэмбын комсомолнуудай нэгэн юм. Республикэй түрүү ороһоной нэгэн юм. Энэ оонэдыгнөө олон зорёзр хангаха республика соогоо нэгэн урид ороһон ортна шэнэ гуримай байдаараа һайн байна. Комсомолнуудай гэршэлэн хаадаһан байна. Комсомолнуудай XIX партконференциин хүндэлэлдэ дэлгэрэлтэ мүрысөөндэ хүтэлтэйгээр хабаадаа шухала хэрэгтэ колхоз цех, бригада, звено бүхэниие хабаадуулжа шадаа.

XIX партконференциин нэгэдхэ үдэр комбинат хахад жэлэйнгээ түсэбнөө гадуур 10 мянган метр нарин сэмбэ, гараар эзрэхэ 3 тонно утаһа бүтээн гаргаха уялгатай байбал, үнгэрһэн 2 һарын дүнгөөр энээнээ тус бүрииень 3 мянган метртэ, 6 тоннодо хүргөөд байна. Коллективүүдэй хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн һара бүхэндэ согсологдодог, ажалай түрүүшүүлэй хүндэлэлдэ дайшалхы хуудаһанууд гаргагдажа байдаг.

Түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые болзорһоо урид дүүргэжэ, XIX партконференциие ажалай бэлэгүүдээр угтаха хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоһон коллектив, бригада, звено бүхэнэй тоо үдэрһөө үдэртэ олошорно. Жэшээнь, бүд нэхэгшэ Татьяна Ивановна Новолодская конференциин нэгэдхэ үдэртэ 3 жэл 3 һарын даабари дүүргэхэ тухайгаа суг хүдэлдэг нүхэдтөө мэдүүлээ юм. Һаяын байдалаар Татьяна Ивановна ерэхэ жэлэй апрелиин тоосоогоор ажаллажа ябана. Мүн утаһа эзрэгшэ Александра Владимировна Золотухина энэ үдэр болотор 3 жэлэй түсэб дүүргэхэ уялга абаа. Үнинэй дүй дуршэлтэй утаһа эзрэгшэ Александра Владимировна байгша оной июль һарын тоосоогоор хүдэлхэдөө, суг хүдэлдэг нүхэдтөө ороддосотой ажалай ёһотой жэшээ харуулжа ябана.

Н. ИСАЕВА.

ЖУРАМАА УЛАМ ШАНГАДХАНА

«Забайкаллес» нэгэдэлэй Гусиноозерскын леспромхозой И. Ф. Максимов, В. С. Куриганов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг модо бэлэдхэгшэдэй бригадануудай коллективүүд партиин Бүхэсоюзна XIX конференциин нэгэдхэ үдэр болотор арбан хоёрдохи табан жэлэй гурбан жэлэй түсэб сүм дүүргэхэ гэһэн үүсхэл гаргаһан байна. Предприятиин бусад коллективүүд тэдэнэрэй гаргаһан һайн һайхан үүсхэлые дэмжэжэ, дээшэлүүлэгдэнэн уялгануудые абаад, социалис мүрысөөндэ ороо һэн.

Иннокентий Федорович Максимовай хүтэлбэрилдэг томодхогдомол бригада леспромхозо дотор дэлгэрһэн мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябака. Жэлэй эхинһээ түсэбэй ёһоор 4200 кубометр модо бэлэдхэхэ ёһотой байһан аад, үнэн дээрээ 5100 кубометртэ хүргэһэн байна. В. С. Куригановай бага комплексно бригадын коллектив 3300 кубометр модо бэлэдхэхэ түсэбтэй һаа, бодото дээрээ 4500 кубометртэ хүргэжэ шадаа. В. П. Бритов, В. Е. Попов гэгшэдэй ударидадаг бригаданууд түсэбтэ даабаряа үлүүлэн дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ шалгарна. Ажалай журам шангадхажа, хүдэлмэриин сагые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэһэнэй ашаар эдэ бригаданууд үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлнэ. Ажалда хабаадалсаһанай ээргээр тэдэнэр салин хүлһэеэ хубаарилдаг болонхой.

Мүнөө леспромхозой модошод партконференциин хүндэлэлдэ абаһан үялгаяа сүм дүүргэхын тула арга боломжонуудаа элсүүлэн хүдэлнэ.

С. АЮШЕЕВ.

ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭНЭ

Автомобиль-барилгын «Бурятгражданстрой» нэгэдэлэй нэгэдхи потогой барилгачадай партиингаа XIX партконференциин үгтаха хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоһон коллектив хараалһан ажалаа эрхим шанартайгаар июниин 27-до тушааха эрмэлзэлтэйгээр ажаллана.

«Бурятгражданстрой» гэжэ нэгэдэлэй барилгашад байгша оной түрүүшын хахад жэлдэ 38,700 дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэр эрхим шанартайгаар бодхоожо, XIX партконференциин хүндэлэлдэ абаһан дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхын тула үдэрһөө үдэртэ бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана. Бригада, звено бүхэн даажа абаһан оньһон техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэжэ, халаан бүриингээ даабари холо үлүүлэн дүүргэнэ.

Д. ЦЫДЫПОВА.

ҮНДЭР ХЭМЖЭЭНДЭ ҮНГЭРГЭХЫН ТУЛА

В. И. Ленинэй түрэһөөр 118 жэлэй ойдо зорюулан, байгша оной апрелиин 16-да үнгэргэгдэхэ коммунис субботникые угтуулан Улаан-Удын горгуисэдкомой түрүүлэгшын орлогшо А. Г. Прейзнер заседаниие хүтэлбэрилөө.

Зүүн Сибириин технологическа институдай парткомой секретарь О. А. Морозов нэн түрүүн мэдээсэл хэхэдээ, субботникогой тоосоогоор 550 хүн хүдэлөөд байна, дүн хамта 3628 студентнэр, багшанар хабаадаха гэжэ тэмдэглэбэ. Тиихэдээ промышленна предприятинуудта, барилгада студентнэрые хүдэлгэхэдөө, түсхай хэлсээ баталаа һаа һайн бэлэй гэһэн дурадхал оруулба. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай, Буряадай хүдөө ажахын институдуудай парткомуудай секретарьнар В. В. Конечных, Г. Г. Куликов гэгшэд эмхидхэлэй талаар хүдэлмэри үшөөл һанаһанда хүрэмөөр ябуулгаданагүй гэжэ тэмдэглээ. Жэшээлхэдэ, түүхэ ба хэлэ бэшэгэй факультедэй студентнэрэй хаана хүдэлхэнь үшөө мэдэгдээгүй байһаар, хүдөө ажахын институдэй студентнэр харгы барилгын управлениин мэдэлэй объект дээрэ хүдэлхээ ошоходоо, хэрэгтэй зэр эмсэгээр хангагдаагүй.

«Бурятавтотранс» нэгэдэлэй начальнигай орлогшо Л. И. Бережной сүбботнигой үедэ ороһон салин хүлһээ коллектив арбан хоёрдохи табан жэлэй жасада дамжуулна, мүнөө дээрээ пассажирска автотранспортна 3-дахи предприятиһаа 100 хүн сүбботнигой тоосоогоор ажаллаад байна гэжэ мэдээсэбэ. Трамвайн управлениин начальник Н. Ф. Михалев, горжилуправлениин начальник В. П. Нестеров, Улаан-Удын горгуйсэдкомой дэргэдэхи коммунальна ажахын управлениин начальник С. М. Гордиенко гэгшэд сүбботнигой үдэр ниислэл хотоёо болбосон тухэлтэй, болгохо, эдэ үдэрнүүдтэ ариг сэбэрэй түлөө тэмсэл шангадхаха талаар хойшолуулашагүй ямар хэмжээнүүдэй абтажа байһан тухай хөөрэбэ.

Партиин Улаан-Удын горкомой промышленно-транспортна таһагые даагша Б. А. Кадалов тобшолол хэхэдээ, барилгын объектнүүдтэ студентнэрые бүри олоор хабаадуулха хэрэгтэй гэһэн ажаглалта хээ. Предприятинуудай, эмхи зургаануудай коллективүүдэй ленинскэ сүбботник үндэр хэмжээндэ үнгэргэхын тула эмхидхэлэй, бэлэдхэлэй хүдэлмэри бүри шангадхаха талаар заабаринууд үгтэбэ.

ЭДЕЭ ХООЛООР ХАНГАНА

В. И. Ленинэй түрэһөөр 118 жэлэй ойдо зорюулжа, апрелиин 16-да үнгэргэгдэхэ коммунис субботникые угтуулан оёдолой үйлэдбэриин «Туяана» нэгэдэлэй дэргэдэхи столовын хүдэлмэрилэгшэд бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулжа эхилээ. 10-дахи столовын филиал болохо энэ столовын хүдэлмэрилэгшэд һара бүриин түсэбтэ даабариие үлүүлэн дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ нэгэтэ бэшэ шалгаржа гараһан байна.

— Шэнэ томо байшан соо тэдэнэр байрладаг болонхой. Эндэ эдеэ хоол бэлдэхэ, продуктнуудые хадагалха тусхай таһалгануud бии юм. Столовын хүдэлмэрилэгшэдэй һайнаар ажаллаха эрхэ байдал олгогдонхой. Тус столоводо ороддоол 11 хүн хүдэлнэ. Тэдэнэрэй хүдэлмэриие Татьяна Павловна Борненко хүтэлбэрилнэ,— гэжэ 10-дахи столовын директорэй орлогшо А. И. Красногорова хэлэнэ.

Коммунис субботнигто эдэбхитэйгээр хабаадаха нэгэдэлэй гол предприятиин хүдэлмэрилэгшэдые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр гүйсэд хангахын тула 500 гаран түхэригэй продукци үйлэдбэрилхэ юм. Тиигэжэ энэ үдэр хүдэлжэ олоһон салин хүлһэеэ арбан хоёрдохи табан жэлэй жасада эльгээхэ.

В. ДАНЗАНОВ.

2000 ОН: АЙЛ БҮХЭНДЭ — АМЯАРАА БАЙРА

ХАМТЫН ПОДРЯДАЙ ГУРИМААР

Мухар-Шэбэрэй ажахынууд хоорондын оньһожоруулагдамал нүүдэл колоннын хүдэлмэришэд байгша оной эхинһээ оролдосотой һайнаар ажаллажа байнхай. Тус колоннын үнинэй хүдэлмэришэн Владимир Иванович Федоровой хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд үдэр бүриин даабариие 120 процент дүүргэжэ, бүхы ажалаа эрхим шанартайгаар хэнэ.

— Бидэ байгша оной январь һараһаа хамтын подрядай гуримаар барилга хэжэ эхилээ һэмди. Минии бригадын 13 гэшүүдэй, нэгэниньшье даабаряа дүүргэнгүйгөөр ажалһаа ошодоггүй. Хүдэлмэриингөө шанар өөһэдөө шалгалсадаг заншалтайбди. Хүдэлмэришэднай ажалай, технологическа журам шангадхажа, эгээл һайн үрэ дүн туйлахын түлөө тэмсэдэг болоо. Сэхыень хэлэхэдэ, минии бригадын гэшүүд бүхы ажалаа хубилган шэнэдхэжэ, муу бэшэ дүнгүүдые туйлажа эхилээ. Үнгэрһэн жэлэй туршада бригадын хүдэлмэришэн бүхэн үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллажа гараа юм,— гээд бригадир Владимир Иванович Федоров хэлэнэ.

Мухар-Шэбэрэй районой түб үдэр ерэхэ бүри ургажа байна. Эндэ гурбан дабхар хирпиисээр барилгын гэр, мянга гаран һууритай дунда һургуули, 240 һууритай хүүгэдэй саад, госбанкын, сберкассын, редакциин, библиотекын байшангууд, хэлхеэ холбооной дүрбэн дабхар гэр, магазин, 50 һууритай кинотеатр, гурбан дабхартай байрын хорёод гэрнүүд, стадион, ипподром, аптекэ, баригдаад байна. Мүнөө 200 һууритай кинотеатр, томо больнична комплекс, ресторантай гурбан дабхар гостиница баригдажа байнхай.

— Минии хүтэлбэрилдэг участогта дүрбэн бригада хүдэлдэг юм. Бүхы объектнүүд дээрэ 100-аад хүн тоологдоно. Участогай хүдэлмэришэд үнгэрһэн жэл соо хэһэн ажалайнгаа үрэ дүнгүүдые шэнжэлжэ, арбан хоёрдохи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ бүри һайнаар хүдэлжэ байнхай. Участогаймнай хүдэлмэришэд үнгэрһэн жэлэйхиһээ үшөө ехэ барилга хэхэ даабаритай. Бидэ үнгэрһэн жэлдэ түйлаһан амжалтаяа арьбадхаха дүүрэн арга шадалтайбди,— гэжэ участогай начальник Дмитрий Григорьевич Копылов мэдүүлнэ.

6-дахи разрядай электрогагнуушан Михаил Бинальевич Максимовай хүтэлбэрилдэг бригада барилгын объектнүүд дээрэ габшагай түргөөр, һайн шанартайгаар хүдэлнэ. Электро-гагнуушад Николай Панжев, Павел Варфоломеев, Сергей Федоров, Владимир Никитин гэгшэд халанайнгаа даабари 110 процент дүүргэнэ. «КС-100» түхэлэй башенна кранай үнинэй, дүй дуршэлтэй машинист Юрий Борисович Шапошников барилга дээрээ эгээл хүндэтэй хүн болоно.

Партийна Бүхэсоюзна XIX конференциин хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгаяа участогай хүдэлмэришэд урагшатай дүүргэжэ байна гэжэ барилгын объектнүүдээр ябахадаа ойлгоо һэмди.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 6-дахи разрядай электро-гагнуушан М. Б. Максимов; бригадир В. И. Федоров; шэнэ барилганууд.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

«БУРЯАД ҮНЭНЭЙ» УНШАГШАДТА

Хүн зониие гэр байраар хангалга—мүнөө онсо шухала асуудалнуудай нэгэн мүн. Тиимэһээ 2000 он хүрэтэр бүлэ бүхэниие амяараа квартираар гү, али хубиин гэрээр хангаха гэһэн программа КПСС-эй XXVII съезд дээрэ баталагдаһан байна. Энээниие хараадаа абажа, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй апрель һарада болохо сесси дээрэ энэ асуудал хаража үзэгдэхэнь гэжэ мэдээсэгдээ бэлэй. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо, Госпланай түрүүлэгшэ Л. П. Табалаевай тус сесси дээрэ хэхэ элидхэлэй тезисүүд манай газетын хоёрдохи нюурта толилогдоно. Тэрээн дотор манай республикын хүн зониие гэр байраар хангалгын байдал харуулагдана. «Гэр байра —2000» гэһэн программые бэелүүлхэ гол арга замууд элирхэйлэгдэнэ. Энээнтэй хамта энэ асуудалые шиидхэлгын бэрхэшээл түбэгүүд тухай мүн лэ хэлэгдэнэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй сессидэ бэлдэхын, мүн тэрэшэлэн гэр байра барилгын асуудалые газетэдэ үргэноор зүбшэхын тула «Буряад үнэнэй» редакци ооһэдынгоо уншагшадые энэ хоорэлдоондэ хабаадахыень урина. Энэ хоорэлдоон «2000 он: айл бүхэндэ — амяараа байра» гэһэн ниитэ гаршаг доро үнгэрхэ байна.

Хүндэтэ уншагшад, иимэ жэшээтэ асуудалнуудые таанадта дурадханабди:

— Гэр байрын, социально-соёлой ба ажаһуудалай объектнүүдэй барилгые түргэдхэхын тула, танай һанахада, юу хэжэ болохо байгааб?

— Оошорто байһан хүнүүдые байраар түргэн хангахын тула танай городой, районой совет болон ажахын органууд ямар хэмжээнүүдые абана гээшэб?

— Барилгын индустриин бааза манайда юундэ нимэ хангалтагүйгөөр бэхижүүлэгдэнэб? Нютагай түүхэй эд юундэ бидэ хэрэглэнэгүйбибди?

— Кооперативна болон хубиин гэр барилгын хэмжээе яажа үргэдхэхэб? Энээнэй тула ямар арга хэрэглэхэб? Өөрынгөө хубиин гэр барихадатнай, танай предприятиин, колхозой хүтэлбэри туһална гү?

— Гэр байрын жасые һайнаар харуулжа байхын тула юу хэхэ хэрэгтэйб?

—Танай һанахада, гэр байра хубаарилга ямар гээшэб, энэ талаар социальна үнэн зүб байдалай гол ёһо хазагайруулалгые усадхахын тула юу хэхэ хэрэгтэйб?

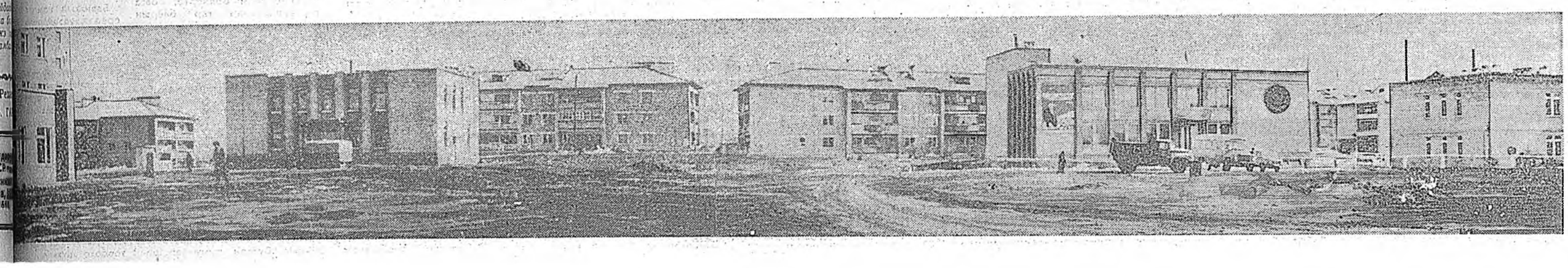

2000 ОН: АЙЛ БҮХЭНДЭ — АМЯАРААА БАЙ

Тодорхой болзор хүрэтэр бүлэ бүхэниие амяараа квартираар гү, али хубиин гэрээр хангаха зорилго манай орон дотор хэзээдэшье табигдаагүй юм. Харин хубилган шэнэдхэлгын үедэ иимэ уг зорилго парти табяад, тэрэниие бэелүүлхэ болзорыень 2000 он гэжэ нэрлэһэн байна. Совет хүнүүд тэрэниие хани халуунаар дэмжээ бэлэй. Энэ программые бэелүүлхын түлөө манай республикын партийна, совет болон ажахын органууд һүүлэй хоёр жэлэй туршада зарим тэды амжалта түйлаа. Гэбэшье энэ асуудал бэлэн бэшэ, ехэ бэрхэшээлтэйгээр шиидхэгдэжэ байнхай. Гэр байрын ба социально-соёлой барилгые яажа түргэдхэхэ ёһотойб? Тогтоогдоһон болзор хүрэтэр оройдоол 12 жэл үлөө. Эдэ зорилгонууд 3 шатаар бэелүүлэгдэхэ. Түрүүшын шатада — 1986—1990 онуудта республикада ажаһуудаг хүн бүхэн 13,2 дүрбэлжэн метр, 1990—1996 онуудай хоёрдохи шатада хүн бүхэн 15,4 дүрбэлжэн метр, 1996—2000 онуудай гурбадахи шатада республикын эрхэтэн бүхэн 18,2 дүрбэлжэн метр талмай гэр байраар хангагдаха гэжэ хараалагдана. Энээниие хараадаа абажа, Буряадай АССР-эй Верховно Советдэй апрель һарада болохо ээлжээтэ сессиин зүбшэн хэлсэлгэдэ энэ асуудалые табиха гэжэ хараалагдаа. Хүн зониие гэр байраар хангалгын байдалые депутадууд зүбшэн хэлсэхэ, гэр байра ба социально-ажаһуудалай объектнүүдые барилгын эршые шангадхаха хэмжээнүүдые хаража үзэхэ байна. Республикын Верховно Советдэй сессиин дээрэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советдэй Түрүүлэгшын орлогшо, Госпланай түрүүлэгшэ Л. П. Табалаевай хэхэ элидхэлэй тезисүүдтэй мүнөө бидэ уншагшадаа танилсуулнабди.

ҮЛЭҺЭН МҮНГЭ ХУБААРИЛХА ГУРИМ БИДЭНДЭ ЮУ ҮЛЭЗГЭЭБ!

Һаяхан болотор гэр байра ба социально-соёлой, ажаһуудалай барилгануудта бүхы юумэнһээ үлэһэн мүнгэн хубаарилагдадаг байгаа ха юм. Иимэ гол ёһын «үрэ дүнгүүдые» харахын тула холо ошоһоной хэрэггүй, гүнзэгы шэнжэлэл хэһэнэй үлүү. «2000 он хүрэтэрхи үедэ Алас-Дурнын экономическа районой, Буряадай АССР-эй болон Шэтын областиин үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые комплексноор хүгжөөлгэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Советдэй тогтоол дотор иигэжэ онсолон тэмдэглэгдэнэ: эдэ нютагуудай экономическа ба эрдэм-техникын хүсэ шадал гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй, экономическа болон социальна хүгжэлтын эршэ аалидаа, социальна һалбариин хүгжэлтэ гээгдэлдэ ороо, энээнэй эсэстэ кадрнуудые байлгаха хэрэгтэ, тогтууритай ажалша коллективүүдые байгуулгада муугаар нүдөөлһэн байха юм.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ ниитэ һомололгонуудай хэмжээн соо үйлэдбэриин бэшэ барилгада һомологдоһон мүнгэнэй хубинь манайда оройдоол 26 процент болоһон юм. Арбан хоёрдохи табан жэлэй һурбан жэл соо капитальна һомололгонуудай бүридэлдэ хубилалта болоогүй. Харин тиихэдэнь, орон доторнай капитальна һомололгонуудай хахадынь шахуу социальна һалбари хүгжөөлгэдэ зорюулагдана ха юм. РСФСР-эй 73 автономито республика, хизаар болон областьнуудай дунда манай республика капитальна һомололго ашаглалгаар 51-дэхи һуури эзэлнэ, харин үйлэдбэриин бэшэ барилгын талаар бүришье ехэ гээгдэлтэй. Республикын нэгэ хүндэ 12,3 дүрбэлжэн метр байрын талмай хүртэнэ. Энэ дүнгэй талаар бидэ 70-дахи һуури, харин городуудай байдалаар —72-дохи һуури эзэлнэ гээшэбди.

ХУБИЛАЛТА ЭХИЛЭЭ, ТЕЭД БЭРХЭШЭЭЛНҮҮД УШАРНА

Байгша табан жэлэй хоёр жэлэй туршада гэр байра ашаглалгада оруулха түсэб арайл гэжэ дүүргэгдэ. 1987 оной түсэбэй бүхы дээрэ дүүргэгдэбшье, түсэбөөр хараалагдаһан 44 мянган дүрбэлжэн метр, тэрэ тоодо нютагай Соведүүдэй 10,5 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра ашаглалгада тушаагдаагүй.

Социальна һалбариин объектнүүдые бариха түсэб тон хангалтагүйөөр дүүргэгдэнэ. Үнэрһэн жэлдэ үхибүүдэй эмхи зургааануудые ашаглалгада тушааха түсэб оройдоол 64 процент, юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудые —64, элүүрые хамгаалгын объектнүүдые —55 процент дүүргэгдэнэн байна. Нютагай Соведүүд 1987 ондо энэ талаар 9,3 миллион түхэриг хэрэглэжэ шадаагүй. Энэмнай ехэ гү, али бага гү? Энэ мүнгөөр 1700 һурагшадай дүрбэн һургуули гү, али 1920 һууритай хүүгэдэй зургаан саад, үгышье һаа, 20 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра барижа болохо байгаа бшуу. Хэрбээ 40,7 мянган һууритай юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудые бариха байгаа һаа, харин хоёр жэл соо оройдоол 8,7 мянган һуури ашаглагдаа. Тиигэжэ 1989—1990 онуудта 25 мянган һуури бэлэн болгогдохо ёһотой болоно ха юм.

Хоёр жэл соо 5,2 мянган һууритай үхибүүдэй эмхи зургааануд ашаглалгада оруулагдаа, харин табан жэлэй эсэс хүрэтэр үшөө 16 мянган һуури бэлэн болохо ёһотой. Тэдэнэй 5 мянга шахуунь ашаглалгада оруулагдахаар хараалагданагүй.

Үнэрһэн үе соо больницануудые ашаглалгада оруулха түсэб дүүргэгдээ, тиигэбэшье үлэһэн жэлнүүдтэ 1020 һууритай больницануud бэлэн болохо ёһотой.

Барилгын подрядна гол эмхинүүд — Главбурятстрой, «Бурятскагропромстрой» нэгэдэл, «Улан-Удэтрансстрой», «Нижнеангарсктрансстрой» трестнүүд олон жэлэй туршада нютагай Соведүүдэй социальна һалбариин объектнүүдые бариха түсэбөө дүүргэнэгүй. 1988 оной түрүүшын кварталда байдал хубилаагүй.

ЭНЭ АСУУДАЛ ШИИДХЭЛГЫЕ СОВЕДҮҮД ТОЛГОЙЛХО ЁҺОТОЙ

Арадай депутадуудай Соведүүд болон республикын ажахын органууд гэр байрын ба социально-соёлой барилгын түсэбүүдые дүүргэхэ, 2000 он хүрэтэр бүлэ бүхэниие амяараа квартираар гү, али хубиин гэрээр хангаха гэһэн КПСС-эй XXVII съездын табиһан программые бэелүүлхэ талаар хүдэлмэрээ хаа хаанагүй эдэбхижүүлһэн байна.

«Гэр байраар хангаха, тэрэниие һайн зандань байлгаха талаар хуулиин эрилтэнүүдые сахиха ба эрхэтэнэй гэр байрын эрхэ байдалые һайжаруулха талаар Улаан-Удын горсоведэй гүйсэдкомой хүдэлмэри тухай» тогтоол Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет 1987 оной мартда абаһан юм. Гэр байра ба соцкультбыдэй объектнүүдые бариха, капитальнаар заһабарилха ба гол фоднуудые тэрэ зандань байлгаха асуудалнууд районно Соведүүдэй сессинүүд дээрэ харагдаһан юм. Республикын гэр байрын жасын гурбанай нэгэ хубинь Улаан-Удэ хотодо оршодог юм.

Железнодорожно райгүйсэдком гэр байра болон социальна, соёлой, ажаһуудалай барилгануудта бүхы юумэнһээ үлэһэн мүнгэн хубаарилагдадаг байгаа ха юм. Иимэ гол ёһын «үрэ дүнгүүдые» харахын тула холо ошоһоной хэрэггүй, гүнзэгы шэнжэлэл хэһэнэй үлүү. «2000 он хүрэтэрхи үедэ Алас-Дурнын экономическа районой, Буряадай АССР-эй болон Шэтын областиин үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые комплексноор хүгжөөлгэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Советдэй тогтоол дотор иигэжэ онсолон тэмдэглэгдэнэ: эдэ нютагуудай экономическа ба эрдэм-техникын хүсэ шадал гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй, экономическа болон социальна хүгжэлтын эршэ аалидаа, социальна һалбариин хүгжэлтэ гээгдэлдэ ороо, энээнэй эсэстэ кадрнуудые байлгаха хэрэгтэ, тогтууритай ажалша коллективүүдые байгуулгада муугаар нүдөөлһэн байха юм.

Бүхы дээрээ һурагшадай 22 процентнь 2-дохи халаанда һурана. Энэмнай дундуур үрэ дүн гээшэ. Закаменск хотодо хэшээлнүүд гурбан халаанда үнгэргэгдэнэ. Хяагтада, Железнодорожно болон Октябрьска районуудта, БАМ-ай зарим посёлогуудта болон бусадшье районуудта һүргуулиин байшангууд ехэтэ дуталдана.

Партийна болон совет органуудта ородог хүн зоной ехэнхи бэшэг болон гомдолнууд гэр байраар муугаар хангагдаһан ушарһаа гарадаг байна. Гэр байрынгаа эрхэ байдал һайжаруулха оошорто 63 мянга шахуу хүн байха юм. Шэнэ гэртэ ороло иигэжэ үни удаан сагта хүлеэгдэнэ ха юм. Тэдэнэй дунда Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуучехэ дайнай үсөөн бэшэ инвалидууд, ветерануud, дайнда үнаһан сэрэгшэдэй гэр бүлынхид байха юм.

ХЭЖЭНГЫНХИДЭЙ ДҮЙ

Хэжэнгын районой арадай депутадуудай Соведүүд олон жэлэй туршада районойнгоо социальна хүгжэлтые һайжаруулха талаар ёһотой хэмжээнүүдые абаагүй байһан юм. Республикын хүдөөгэй 20 районой дундаһаа энэ район гэр байраар хангалгын талаар 14-дэхи, үхибүүдэй эмхи зургааануудаар—17-дохи, магазинуудай наймаанай талмайгаар — 15-дахи, больницаар хангалгын талаар 17-дохи һуури эзэлдэг байна бшуу. Район дотор харгы барилга муугаар табигданхай.

Эндэ барилгын эмхи байгаагүй, тиимэһээ подрядна аргаар хүдэлмэри хэхэ арга үгы дээрэһэнь түбэй газарһаа капитальна һомолологнуудые ехээр үгэхэ аргагүй байгаа. Барилга иматтал ажахын аргаар, эндэ тэндэһээ ерэһэн бригадануудаар хэгдэдэг байгаа юм. Гэбэшье һүүлэй жэлнүүдтэ ушар байдал һайн тээшээ хубилжа байнхай. Районой түб болон олонхи тосхонууд генеральна түсэбүүдтэй болонхой. Тиимэ түсэбэй ёһоор барилга хэгдэдэг болоо.

Тосхонуудые хүгжөөхэ талаар тодорхой хэмжээ ябуулгануud зохёогдонхой. Жэшээнь, Красный Яр гэжэ һуурин саашадаа хүгжэхэгүй гэжэ тоологдоод, бодото дээрээ орхигдошоһон байгаа бэлэй. Энэ һууринай хуби заяан Хэжэнгын сомоной Соведэй сесси дээрэ зүбшэгдэнэн юм. Тиигэжэ тодорхой-хэмжэнүүд хараалагдаһан байна. Гурбан жэлэй туршада эндэ 1,2 километр утатай даамба, зургаан тракторай гараж, водокачка баригдаһан, эхин-нургуули заһабарилагдаһан, хүүгэдэй саадай гэр бэлэн болгогдоһон, магазин нээгдэһэн байха юм. «Һургуули-саад» гэһэн шэнэ байшангай барилга эхилэнхэй. Энэ жэлдэ байрын дүрбэн гэр бэлэн болгогдоно.

ПРОГРАММА ХАРААЛАГДААД, БАТАЛАЛГАДА ЗҮБШЭН ХЭЛСЭЛГЭДЭ БА ТАБИГДАНА

2000 он болотор гэр байра бариха талаар программануud бүхы районуудта хараалагданхай. Зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүдые хараада абажа, сесси дээрэ тэдэниие бүхы талаһаань хаража үзэхэ, хүдэлмэриин документ болгохо хэрэгтэй. Зарим юрэнхы ажаглалтануud бии. Шэнэ программа абажа байгаа хадаа, хуушан байрын гэрнүүдые шадаал һаа оloор задалха гэжэ олон хүнүүд юундэшьеб шиидэһэн байна. Жэшээлбэл, Улаан-Удэ хотодо 1 миллион шахуу дүрбэлжэн метр гэхэ гү, али гэр байрын фондын дүрбэнэй нэгэ хубинь задалагдахаар хараалагданхай. Зарим газарта гэмгүй һайн гэрнүүдтэй участогуудта барилга хэхые хараална. Энэмнай буруу.

БАМ-ай бүхы һуурин, тосхонуудта бетон һуури дээрэ бодхоогдоһон модон гэрнүүд бии. Тэдэнэр «саг зуурын байшангууд» гэһэн статьягаар баригдаһан дээрэһээ республикын гэр байрын фондын балансда тоологдодоггүй. 1988 ондо эдэ бүхы гэрнүүдые бүридхэлдэ абажа, балансда оруулха шухала. Хэрэгтэй һаань, капитальна заһабарилга хэхэ, болбосон түхэлтэй болгохо талаар бусадшье хүдэлмэри бэелүүлхэ.

Гэр байра барилгын талаар «Гэр байра-2000» гэһэн программа республикын Верховно Соведэй сессиин зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдана. Республикада ажаһуудаг айл бүхэниие 2000 он болотор амяараа квартираар гү, али гэрээр, нэгэ хүндэ 18,2 дүрбэлжэн метр юрэнхы талмай хүртэхөөр хангаха гээд хараалагдана.

11,7 миллион дүрбэлжэн метр гэр байра барижа, ашаглалгада оруулхаар хараалагдана. Энэмнай мүнөө бии байһан гэр байрануудай хэмжээтэй адли шахуу. Арбан хоёрдохи табан жэлдэ 2,5 миллион дүрбэлжэн метр гэр байра ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана. Арбан нэгэдэхи табан жэлэйхитэй сасуулхада, энэмнай 47 процентээр ехэ. Арбан гурбадахи табан жэлдэ 4,01 миллион дүрбэлжэн метр, арбан дүрбэдэхи табан жэлдэ 5,26 миллион дүрбэлжэн метр гэр байра ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана.

Айл бүхэниие амяараа квартираар гү, али гэрээр хангаха зорилгын табигдажа байхада, гэр байрын асуудалые шиидхэлгэдэ ондоогоор хандаха болонобди. Хүн зониие хэрэгтэй хэмжээнэй гэр байраар хангаха тухай гансал хэлэгдэнэ бэшэ, харин айл бүхэндэ амяараа болбосон түхэлтэй гэр бариха тухай хэлэгдэнэ.

Хэрбээ арбан хоёрдохи табан жэлдэ нэгэ ба хоёр таһалгатай квартирануудые олоор бариха хэрэгтэй һаа, удаадахи жэлнүүдтэ олон таһалгатай квартирануud олоор баригдахаар хараалагдана. Олохон предприятинуud болон эмхи зургааануud залуушуулай үсөөн хүнтэй гэр булэнэртэ 9 дабхар панельнэ гэрнүүдые барихаар түсэблэнэ. Тиигэжэ бүри арбан хоёрдохи табан жэлдэ гэр байрын асуудал нилээд шиидхэгдэхэ байна.

Удаан болзорой программын ёһоор гэр байрын хажуугаар социальна һалбариин объектнүүдые бариха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ болоно. Энэ ехэ социальна зорилго бэелүүлхын тулада 5528 миллион түхэриг капитальна һомолотонуud, тэрэ тоодо барилга-хабсаралгын хүдэлмэридэ 4698,8 миллион түхэриг хэрэгтэй болохо гэхэ гү, али жэл бүри дунда зэргэнь 313,2 миллион түхэриг ашаглан хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Гэр байра барилгын асуудалые шиидхэхын тулада илангаяа хүдөө нютагуудта барилгын материальна баазые нэн түрүүн һайжаруулха хэрэгтэй.

Подрядна арга болбол гэр байра бариха гол арга байгаа, байһааршье. Һүүлэй үедэ подрядна барилгын талаар зарим һайн дүнгүүд туйлагдаа, эмхидэл һайжараа, гурим журамтай болоо. Гэхэ зуура социальна хүгжэлтые хурдадхаха талаар КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Советдэй тогтооһон даабари тэдэндэ хамаагүй юм шэнгээр барилгын подрядна эмхи зургааануудай зарим хүтэлбэрилэгшэд тоолодог. Барилгын хүдэлмэриин хэмжээе 3—5 процент дээшэлүүлхэ гэжэ тэдэнэр хараална. Энэнь урдамнай табигдаһан ехэ зорилгонуудта яашье тааранагүй.

«Бурятагропромстрой» нэгэдэл хүдөөгэй районуудта барилга хэхэ гол эмхи зургаан мүн. Хэдэн жэлнүүдэй туршада нэгэдэлэй олохон ПМК-нуud хүдэлмэриингөө хэмжээе дээшэлүүлнэгүй, урагшаа ябачагүй (Хяагтын, Сэлэнгын, Багажанай, Бэшүүрэй ба бусад районууд). Илангаяа социальна барилгаар хүдэлмэриин хэмжээе эрид дээшэлүүлхэ талаар нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд нүхэр Шагдаров, Молчанов тэгшэд хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй байгаад, тиигэнэгүй, зарим объектнүүдые түсэбтэ оруулхаяа арсана.

АЖАХЫН АРГА — ТҮРҮҮШЫН НӨӨСЭ

Барилга-хабсаралгын ехэхэн хэмжээнэй хүдэлмэри ажахын аргаар дүүргэгдэдэг. Госагропромой зарим эмхи зургааануud, нарин сэмбын ба Зэдын комбинадууд иимэ аргаар ехэ барилга хэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ шэлэй заводто ба мяханай комбинадта ажахын арга ехэзр хэрэглэгдэнэ.

Гэбэшье зарим хүтэлбэрилэгшэд оор дээрээ энэ ехэ ажал даажа абаха гэдэггүй. Гэр байра, социально-соёлой болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын объектнүүдые өөһэдынгөө хүсөөр бариһанһаа подрядай лимит гуйжа ябаһаниинь дээрэ ха юм. Энэмнай «Бурятэнерго» управленидэ, Хяагтын плавико - шпадай уурхайда, «Электромашина» заводто ба бусадта хабаатай. Капитальна барилгада подрядна арга маной хэрэглэмжые ханганагүй, тиин энэ таһалдал ажахын аргаар хүсэлдүүлэгдэхэ зэргэтэй.

ХУБИИН ГЭР БАЙРЫН БАРИЛГА — ХОЁРДОХИ НӨӨСЭ

Мүнөө үедэ хубиин гэр байрын барилга ехэ удха шанартай боложо байна. Энээн тушаа КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Советдэй тусхай тогтоол һаяхан баталан абтаа. Тэрээн соо нүлөө ехэтэй, урмашуулмаар хэмжээнүүд хараалагданхай. Манай республикада хубиин барилгын талаар ямар байдалтай гээшэбибди? Зургаадахи табан жэлдэ (1956—1960 онуud) хүн зоной ба банкын урьһалһан мүнгөөр гэр байрын ниитэ хэмжээнэй 50 шахуу процентнь бодхоогдоһон юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Захааминай, Бэшүүрэй, Зэдын, Түнхэнэй районуудта совет ба ажахын эмхи зургааануud хубиин барилга бусадһаа үлүүгээр хэдэг. Тэндэ жэл бүри 20-һоо 60 хүрэтэр байрын гэрнүүд баригдана.

Газаагаа хото хорёотой хубиин гэрнүүдэй барилгада үгтэдэг урьһаламжые хэрэглэлгые һайнаар хүтэлбэрилхын ба хинахын тулада районо проектно-сметнэ ниитэ нэгэн документаци баталагданхай. 61,5 дүрбэлжэн метр талмайтай, 24 дүрбэлжэн метр верандатай гэрэй үнэ сэн 14 мянган түхэригөөр тодорхойлогдонхой. Гадна малай дал, шубуунай, гахайн байра баригдахаар хараалагданхай. Үнэрһэн хоёр жэлдэ 116 гэрэй барилгада хараадуулан, 926 мянган түхэриг урьһаламжа үгтэнэн байна. Эдэ гэрнүүдэй хахадһаа олондонь хүнүүд орожо түбхинэнэй.

Захааминай райондо иимэ аргаар гэр барилгада баһал ехэ анхарал хандуулагдадаг.

Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадта урдань хубиин гэр байра барилгада ёһотой анхарал хандуулдаггүй байһан юм. Һүүлэй үедэ энэ хэрэгтэ ондоогоор хандадаг болонхой. Хэрбээ 1987 ондо Холтоһон ба Баян-Гол һуурин тосхонуудта хоёр гэр баригдаһан байгаа һаа, мүнөө жэлдэ 18 гэр баригдажа байнхай.

Гэбэшье зарим районуудта иимэ барилгые хүсэд сэгнэдэггүй. Нёдондо жэлдэ Кабанскын райондо оройдоол 3 гэр, Прибайкалида — 2, Яруунада—гурба, Мухар-Шэбэртэ — 7, Хоридо — 6 гэр баригдаһан байгаа. Улаан-Удэ хотодо иимэ барилга һүлаар ябуулагдана.

Гэр байра бариха талаар социальна орёо асуудалые шиидхэлгэдэ ажал хэрэгээрээ хабаадаха гэһэн хүнүүдые арадай депутадуудай районно, городской, поселково Соведүүд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд дэмжэхэ эзэргэтэй.

Барилга хэхэ дуратай хүнүүдтэ тааруу зохид газарай участок үгтэхэ, һүүлдэнь харгы татагдаха, уһаар, эльшэ хүсөөр, инженернэ бусад барилгануудаар хангагдаха ёһотой. Нютагай Соведүүдһээ гадна хүдэлмэрилэгшэдэйнь гэр байра барижа байһан предприятинуud болон эмхи зургааануud энэ хүдэлмэрие хэхэ эзэргэтэй.

Районуудта нэгэн адли зорилгонуудай, табигдабашье, ондо ондоогоор хандаха хэрэгтэй. Жэшээнь, Кабанскын районой хүнүүд хирпиисээр гү, панелеэр болбосон түхэлтэй гэр барюулха, харин Хэжэнгын райондо модон һайн гэрнүүдтэй болохо дуратай гээшэ.

Мүнөө олонхи промышленна предприятинуud, барилгын эмхинүүд хүн зондо үмсын гэр байра бариха ажахын тоосоото тусхайлагдамал участогуудые, подрядна бригадануудые эмхидхэхэ шадалтай юм.

Өөһэдтөө гэр байра барижа байһан хүнүүдые барилгын материалнуудаар хангаха талаар шиидхэгдээгүй асуудалнууд бии. Пешэниие заһабарилхын тула хирпиисэ олохонь хүшэр юм. Дулаанай үедэ хүдэлгэгдэдэг хирпиисын нэгэшье һаань завод район бүхэндэ бариха ёһотойбди. Программа соо 819 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай 10 мянган үмсын гэр барихаар хараалагданхай. Мүн 1989 онһоо эхилжэ, үмсын гэр барилгын хуби ниитэ хэмжээнэй 7—8 процентдэ хүргэхэ ёһотойбди.

ГЭР БАЙРЫН КООПЕРАЦИ БОЛОН ЗАЛУУШУУЛАЙ ГЭР БАЙРЫН КОМПЛЕКСНУУД — ЕХЭ НӨӨСЭНҮҮД

Байрын гэрнүүдые барилгада жилкооперацийн арга боломожонуud муугаар хэрэглэгдэнэ. Тиигэжэ олон жэлэй туршада барилгын хэмжээн дээшэлүүлгэнэгүй. Жэлдээ оройдоол байрын 1—2 гэр баригдажа, ашаглалгада тушаагдана. Энээнэй гол шалтагаан гэхэдэ, барилгашадта эндэһээ 10 процент байра үгтэнэгүй. Уламжалан барилгын эмхинүүд иимэ гэрнүүдые түсэбтөө оруулнагүй. Горгуйсэдком гэр байрын кооперативуудта бодото анхарал хандуулнагүй. Мүнөө Улаан-Удын горгуйсэдкомдо гэр байрын эзэлжээндэ 2,5 мянган хүн тоологдоно. Жэлэй туршада 100 квартирын ашаглалгада тушаагдажа байхада, эзэлжээндэ зогсогшод 25 жэл соо гэр байратай болохо жэшээтэй. Тиимэһээ жэл бүри кооперативна 5—6 гэр бариха хэрэгтэй. Бүхы томо предприятинуud иимэ гэрнүүдые барилгые хараална ёһотой.

Гэр байрын асуудалые амжалтатайгаар шиидхэхэ арга замуудай нэгэн гэхэдэ, залуушуулай гэр байрын комплекс (МЖК) барилга мүн. Мүнөө үедэ Улаан-Удэдэ хоёр МЖК баригдажа байна. Горгуйсэдкокомой дэргэдэ байгуулагдаһан залуушуулай гэр байрын комплексын түрүүшын гэр байгша ондо ашаглалгада үгтэхөөр түсэблэгдэнэ. Авиационно заводой дэргэдэ бии болгогдоһон МЖК һайнаар хүдэлнэ. Хяагтада залуушуулай гэр байрын комплокс барихаар проектно-сметнэ документаци бэлдэгдэжэ байнхай.

Подрядна ажахын аргаар иимэ комплекснуудые барижа болохоор юм. «Бурятфермаш» нэгэдэл, хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй завод «Зеленый» микрорайондо, республикын Госагропром, «Электромашина» завод «Солнечный» микрорайондо залуушуулай гэр байрын комплекснуудые барижа эхилхэ тухай бодожо үзэхэ ёһотой. Гусиноозерск, Каменск, Багдарин, Закаменск, Ивалга болон барилгын хүсэ багатай эмхинүүдтэй бусад тосхонуудта МЖК барижа эхилхэ хэрэгтэй. Бусад хото городуудай жэшээгээр «Бурятстройматериалы» нэгэдэлдэ хирпиисэ үйлэдбэрилэн гаргадаг хүсэнүүдые ашаглаха хэрэгтэ, залуушуулай барилгын отрядуудые хабаадуулха асуудалые зүбөөр шиидхэхэ шухала.

БАРИЛГЫН ИНДУСТРИИН ХҮГЖЭНГИ БААЗАГҮЙӨӨР АМЖАЛТА ТҮЙЛАГДАХАГҮЙ

Манай республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ даабариие дүүргэхын тула барилгын комплексые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гэжэ удаан болзорой программа соо хараалагданхай. Ганса гэр байрын болон социальна зорилгонуудые бэелүүлхын тула 4698,8 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ ёһотойбди. Эгээл ехэнхи хүдэлмэриие барилгын подрядна эмхинүүд хэхэ болоно. Тэдэнэрэй хүдэлмэриин хэмжээн 1,5—2 дахин дээшэлүүлэгдэхэ. Подрядна эмхинүүд 9,5 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра ашаглалгада тушааха гэхэ гү, али 81 процент болоно. Хүдэлмэриин бусад хэмжээн ажахын аргаар ба үмсын гэр байра барилгын ашаар бэелүүлэгдэхэ юм. Барилгын комплексын материальна үндэһэ һуурийе бэхижүүлхэ талаар бүхэли хэдэн хэмжээнүүдые бэелүүлхээр нэн түрүүн хараалагдаа.

Мүнөө үедэ 310 мянган дүрбэлжэн метр хэмжээнэй томо панелеэр гэр барилгын хүсэнүүд бии гээшэ. Тэрэ тоодо Главбурятстройдо 270 мянган, «Бурятагропромстрой» нэгэдэлдэ 40 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра барихаа хүсэн байна. Мүнөө үедэ 176 миллион хирпиисэ үйлэдбэрилэн гаргаха хүсэ шадалтайбди. Тэрэ тоодо «Бурятпромстройматериалы» нэгэдэл 161,8 миллион, дулаанай үедэ хүдэлгэгдэдэг заводууд 14,2 миллион хирпиисэ үйлэдбэрилхэ хүсэтэй юм. Томо панелеэр 100 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра бариха нэмэлтэ хүсэнүүдые 1988—1990 онуудта ашаглалгада тушаахаар түсэблэгдэнэ. Проектно-барилгын «Бурятгражданстрой» нэгэдэл бии байгаа заводуудтаа 30 мянган, барилгын 102-дохи управлени 80 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай социально-соёлой объектнүүдые барихада хэрэгтэй панельнүүдые үйлэдбэрилэн гаргаха шэнэ хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха. Панелеэр хүүгэдэй саадуудые 1989 онһоо нэгэдэл барижа эхилхэ юм. Ханын материалнуудай заводуудта 177 миллион условно хирпиисэ үйлэдбэрилэн гаргаха нэмэлтэ хүсэнүүд ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана.

ШЭНЭ ГЭР БАРИХАҺАА ГАДНА ХҮ

Гэр байрын асуудал шиидхэхэдээ, ажаһуудалай, коммунальна, социально-соёлой объектнүүдэй капитальна заһабарилга алгад гаража болохогүй. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет 1986 ондо «Гэр байрын фондые гамнан үлөөхэ ба капитальнаар заһабарилха талаар хэмжээнүүд тухай» тогтоол баталан абаа һэн. 1986 ондо Буряадай АССР-эй Верховно Советдэй Президиум иимэ асуудалаар республикын Минжилкомхозой хүдэлмэриие шагнаһан байна. Хараалагдаһан хэмжээнүүд удаанаар бэелүүлэгдэнэ, байрын гэрнүүдые заһабарилга һуулаар эмхидхэгдэжэ, олон гэрнүүд сагһаа урид муудажа, хэрэглэмжэнээ гарана. Загарайн, Хэжэнгын,

ҮЗЭМЖЭТЭЙ ГОЁОР, КОМПЛ

Һүүлэй жэлнүүдтэ проектнэ эмхинүүдэй, РСФСР-эй Архитекторнүүдэй холбооной Буряадай эмхиин, партийна, совет ба ажахын органуудай ороолдоогоор республикын ниислэл хотые, худөөгэй һуурин. нютагуудые комплексноор бариха хүдэлмэри зарим тэды һайжаруулагдаа. 1987 ондо РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет 2005 он болотор Улаан-Удэ хотын генеральна план баталаа юм. Энээнтэй зохилдуулан ниислэл хото баруун урагшаа, зүүн урагшаа үргэлжэдөө баригдаха, зүг бүхэндэнь 80 мянган хүн зонтой микрорайонуud байгуулагдаха. «Зеленый», «Солнечный» гэһэн ажаһуудалай үшөө хоёр

ЯМАР ХЭМЖЭЭНҮҮД

Республикада архитектура болон город барилгын шанарые һайжаруулхын тула хэрэгтэй гэбэл:

— республикын районуудай проектнүүдэй схемэ, ниитэ барилгын объектнүүдэй прейскурант зохёон табиха;

— 2000 он болотор гэр байрын программа шиидхэхын тула республикын һуурин нютагуудай түсэблэгдэн тодорхой проектнүүдые болон генеральна түсэбые зохёон табиха ба хубилгаха;

— республикын демографическа, сагай уларилай, байгаалиин национальна онсо шэнжэнүүдые хараада абан, байрын гэрнүүдэй, тэрэ тоодо үмсын барилгын типовой проектнүүдые зохёон табиха;

— байрын гэрнүүдтэй, социально-соёлой, коммунальна хэрэглэмжын объектнүүдтэй, инженернэ түхеэрэлгэтэй, дү-

ПРОЕКТНЭ ЭМХИНҮҮДЭЙ ХҮДЭЛ ХУБИЛГАХА

Барилгые проектно-сметнэ документацяар хангахын тула республикын проектнэ эмхинүүдэй хүдэлмэриие хубилган шэнэдхэхэ хэрэгтэй. Мүнөө үедэ иимэ хүдэлмэри ябуулагдана. «Бурятгражданстрой», «Бурятскагропромстрой» нэгэдэлнүүдтэ томо панельнэ гэрнүүдые барихаар, «Бурятгражданстрой» нэгэдэлдэ, объектнүүдэй капитальна заһабарилга хэхээр проектнэ бүлэгүүд байгуулагданхай. Энээнэй

ИНДУСТРИАЛЬНА ГЭР БАРИ АНХАРАЛ

«Гэр байра —2000 он» гэһэн программа бэелүүлхын тула бии байгаа ханын материалнуудые сүм хэрэглэхэ хэрэгтэй. Томо панельнэ гэр барилга 2000 ондо ниитэ хэмжээнэй 75 процентдэнь хүрэхэ. Хирпиисээр барилга бүхы гурбан түсэбтэ табан жэлнүүдэй хугасаада 700 мянган дүрбэлжэн метрэй хэмжээндэ байһаар, модон барилга нэгэ хэды доошолуулагдаха юм. Республикада индустриальна гэр барилга үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ, тиигэжэ богони болзорто, бага гаргашатайгаар гэр байрын асуудал шиидхэгдэхэдэ тааруу болоно.

Олон дабхартай, үндэр комплекснуудые барилгада томо панельнүүд хэрэглэгдэхэ юм. Шэнэ комплекснуud барилганнуудай архитектурын шанарые дээшэлүүлхэ. Гэхэтэй хамта, доогуур маркын бетон вулканическа шлагуудтай, ТЭЦ-эй үнэһэтэй, модоной үлэгдэлнүүдтэй холин, худөө нютагуудта үсөөн дабхартай байрын гэр, ниитын байшангуудые барижа болоно.

«ЗабайкалпромстройНИИпроект» институт Зэдын комбинадта томо панельнэ хабтагайнуудые бүтээн гаргахаар це-

ГЭР БАЙРЫН ҮЗЭМЖЭТЭЙ ГОЁОР, КОМПЛЕКСНУУД

Һүүлэй жэлнүүдтэ проектнэ эмхинүүдэй, РСФСР-эй Архитекторнүүдэй холбооной Буряадай эмхиин, партийна, совет ба ажахын органуудай ороолдоогоор республикын ниислэл хотые, худөөгэй һуурин. нютагуудые комплексноор бариха худэлмэри зарим тэды һайжаруулагдаа. 1987 ондо РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет 2005 он болотор Улаан-Удэ хотын генеральна план баталаа юм. Энээнтэй зохилдуулан ниислэл хото баруун урагшаа, зүүн урагшаа үргэлжэдөө баригдаха, зүг бүхэндэнь 80 мянган хүн зонтой микрорайонуud байгуулагдаха. «Зеленый», «Солнечный» гэһэн ажаһуудалай үшөө хоёр

Үнэн ЦК-гай февралийн (1988он) Пленумэй шийдхэбэринүүдые бэлэдхэхын түлөө

ЭЛХИ ХЭЛЭЭРНЬ ҺОНИРХУУЛХА

Гэхэ зуура ... за хүргөөхэ ... пулаар хандуу... нэгэдэхи тө... да капитальн... дай ороодоо... 1987 ондо 84... агдаһан байн... дошье капита... нууд һайнаар... Республика д... эилгын бүү... кангалтагүйгөө... Бурятпромстр... эдэлдэ хирпи... ын хүсэнүүдые... процентдэ хүр... ом. Энэ талаа... ша ондошье... билнагүй. Глав... ээ жэлэй... бии байгаа... элгые ороод... ын хүргэхөөр... ын жэлнүүдэ... цые олоор б... эилгын баазы... эр эвбсэгүүд... эрэгтэ прои... риятинуудые... эгтэй. Мө... жаһуудалые... ала.

ДНА ХУУШАН...

Өруунын рай... эерск, Хяга... үүдые ашаг... ангалтагүй хэ... айонуудай... үүд шухала... аралаа һулаа... иноозерская... ин Зүүн Сиби... тделениин г... ехническэ хэ... а ороһой. Ө... айра бэлдэ... эрэгтэ матер... ые эдэ пред... элбэрилгэшэ... ом. Зүүн Сиби... ай отделени... элжэн метр... айра мэдэлт... ии байгаа ф... ээ багыень...

ОМПЛЕКСНОО...

айон барид... ана. Балтахинов... эер бодхоог... омплексдо т... эй. Социальна у... бъектнүүд у... игдангүй у... рхитектурн... идхэгдэнэгүй. ... он районно С... эдкомууд... уудһаа хазе... ураар хубе... үүхын түбүү... алмайнууд б... ээмжэгүй бай... рхитектурын... үүдые хамгаа... эд хэмжээнүү...

ХЭРЭГТЭЙБ...

...шадарайн г... атай, болбосо... уудалай райо... айонуудые ко... илгые нэбтрэ... Улаан-Удые... гжөөхэ хэрэг... ог шалгалгаа... аа ниитэ нэг... ы юм. Горно... рынгөө дол... родой гэр бай... ээнэй 70 проц... г юм. Мөнө... комһоо гадн... гэр байрын... нэ. Иимэ бай... уудай комп... елүүлгэдэ э... улна, болбосо... ходо, инженер... циально-собл... й хангалгүй... рихада, үрэл... эрэнь асуда... хэдэ һаад бөг...

ХҮДЭЛМЭРИ...

АХА

...аар проектн... зэргэ сүлөө... 1987 ондо ре... стрнүүдэй... ажлд проект... аламжа үүг... талан абаа. ... пмэриинь хэ... хуу дээшэлэ... синоозерск... ксно таһаг б... ажа таһаг Тө... , БАМ-ай до... он табилга п...

БАРИЛГАДА...

Л

...й проект таб... каменск хото... н зүйлнүүдэй... эрэг эрхэ... ээнэй ашаг... тагай барилг... удаар байрын... лга эхилхэ а... Капитальна... р, материалы... гөөр гэр бай... ним тэдыш... анмнай хадаа... ануудые һаг... лагдажа болг... арилгын комп... эдэ хүдэлмэ... байра зүбөө... сэлтэйсэгэр... ом. Зүүн Сиби... той. Хэнэ зэ... ра үгтэнэб... ы гэшүүд м... байлгые сохо... аарилгада... дые һэргыень... үүдэй хүдэлмэ... ХАА... ...аар проектн... зэргэ сүлөө... 1987 ондо ре... стрнүүдэй... ажлд проект... аламжа үүг... талан абаа. ... пмэриинь хэ... хуу дээшэлэ... синоозерск... ксно таһаг б... ажа таһаг Тө... , БАМ-ай до... он табилга п...

БАРИЛГАДА...

Л

...й проект таб... каменск хото... н зүйлнүүдэй... эрэг эрхэ... ээнэй ашаг... тагай барилг... удаар байрын... лга эхилхэ а... Капитальна... р, материалы... гөөр гэр бай... ним тэдыш... анмнай хадаа... ануудые һаг... лагдажа болг... арилгын комп... эдэ хүдэлмэ... байра зүбөө... сэлтэйсэгэр... ом. Зүүн Сиби... той. Хэнэ зэ... ра үгтэнэб... ы гэшүүд м... байлгые сохо... аарилгада... дые һэргыень... үүдэй хүдэлмэ... ХАА...

Үнэн ЦК-гай февралийн (1988он) Пленумэй шийдхэбэринүүдые бэлэдхэхын түлөө

ЭЛХИ ХЭЛЭЭРНЬ ҺОНИРХУУЛХА

«Буряад үнэн» газетын редакторай орлогшо Ц. Б. Цырендоржиев энэ уулзалгые нээһэн. Оролто үгэ соогоо түрэлхи хэлэеэ дэлгэрүүлхэ зорилготой эдэбхитэй хүдэлмэри манай редакци ябуулна гэжэ тэмдэглээ.

— Буряад һургуулинуудта түрэлхи хэлэнэй заагдахаяа болин хэтэржэ байһан сагта нүхэр Д. Д. Ошоровой «Яруунадамнай ямар байнаб?» гэһэн шүүмжэлхы статья манай газетэдэ толилогдожо, үндэһэн хэлэеэ саашадань эрид шууд хүргөөхэ, шэнэ, залуу үетэндэ арга заатагүй, шудалуулха тухай олониитын ами нэгэн һанамжа олоор хэблэгдээ һэн. Түрэлхи хэлэ, литературта заалгын түрүү дүй дүршэл, буряад уран зохёолшодой шэнэ бүтээлнүүд газетэдэмнай ходо толилогдожо байдаг юм. «Үхибүүдтэ зорюулагдаһан зохёолнуудһаа» гэһэн ниитэ гаршаг доро үе-үе болоод лэ манай газетэ эдиршүүлэй уншахада таарамжатай шүлэгүүдые мүнөө үгэжэ байна. Саашадаа эндэмнай богонихон рассказууд, онтохонуud, мүн бусадшье зохёолнууд толилогдодог болохо. Буряад һургуулинин эхин классуудта уншаха, шудалха олон янзын номуud хэрэгтэй болоно. Буряад хэлэн дээрэмнай хэблэгдэдэг газетэ, журналнуудта захил муугаар хэгдэнэ. Эдэ бүгэдые унжагайруулангүй усадхаха хэрэгтэ багшанарай эдэбхи үүсхэл аргагүй хэрэгтэй, таанад лэ энэ хэрэгые шиидхэлсэхэ аргатай байнат,— гэжэ нүхэр Ц. Б. Цырендоржиев онсолон тэмдэглээ.

— Ивалга, Түнхэн нютагуудай багшанарай иигэжэ дундаа харилсажа, хэрэг, зорилгөө бүтээхэ саашанхи хараа замуудые тодорхойлжо байхада ехэл һайн гээшэ. Эндэ һаяхан Эгэтын-Адагта, Хориин, Яруунын, Хэжэнгын районуудай буряад хэлэ, литературын багшанарай семинар үнгэргэгдэжэ, түрэлхи хэлэеэ заалгын мүнөөнэй байдал, саашанхи зорилгонууд тухай асуудал эүбшэгдөө. Олон багшанарай хабаадалгатай, һони һонин мэдээсэлнүүдэй хэгдэһэн тэрэ семинарта Агын автономито округой дүрбэн багшанарай ерэжэ хабаадалсаһаниинь тон һайшаалтай байгаа. Иимэрхүү уулзалганууднаа манай түрэлхи хэлэнэй багшанар өөһэдтөө ехэ һургаал заабари, һонин дүршэл абажа бусаха, саашанхи ажалаа зохёохы ёһоор, һонирхолтойгоор түсэблэжэ ябуулха argатай,— гэжэ республикын гэгээрэлэй министерствын инспектор нүхэр В. Ш. Ускеева хэлээ.

Түнхэнэй райсоведэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагай буряад хэлэнэй методическа нэгэдэлэй түрүүлэгшэ З. Д. Сухеева үгэ абана.

— Манай районой 12 һургуулида 18 багшанар буряад хэлэ заана. Методическа нэгэдэлнай жэлдээ жиир лэ дүрбэ дахин суглардаг. Мүнөө гурбан хэшээл үнгэргөөд байнабди,— гэжэ тэрэ хөөрөөгөө захална.— Урдандаа ажал хэрэгээ гол түлэб шүүмжэлээд гарадаг һаа, мүнөө тэрэнээ яажа заһахаб, үхибүүдтэ түрэлхи хэлыень ямар argаар дүрлуулхаб гэжэ бодомжолнобди. Энэмнай манай ажалда болоһон зарим тэды хубилалтын зүйл гээшэ. Түрэлхи хэлээр ганса юрын хэшээлнүүдые үгэхэһөө гадуур һуралсалда хабаатай зохёохы гуримтай ямар ажал хэдэг тухайгаа нүхэдэйнгөө урда тооседог болообди. Юрэдөөл районойнгоо бүхы багшанарай урда ямар нэгэн дүй дүршэлтэй байхые оролдонобди. Программаар хараалагдаһан зохёолнуудай удхые тайлбарилһан зурагууд хомор. Тэдэнние самбарта үлгөөд харуулжа, үхибүүдтэ өөрүүлжэ байхада, тэдэнэй хэлэншье хүргэхэ дэргэтэй ха юм. Зохёолнуудай текстнүүд хомор. Зохёол тухай ойлгосо үгэжэ үшөөл биранагүй хабди. Арадай аман зохёол үхибүүдтэ уншуулхада хэлэнийнь хүргэдэг. Тэд хуушанай үльгэр, онтохонуud олоор шэгдөө. Олон багшанарай хабаадалгатай, һони һонин мэдээсэлнүүдэй хэгдэһэн тэрэ семинарта Агын автономито округой дүрбэн багшанарай ерэжэ хабаадалсаһаниинь тон һайшаалтай байгаа. Иимэрхүү уулзалганууднаа манай түрэлхи хэлэнэй багшанар өөһэдтөө ехэ һургаал заабари, һонин дүршэл абажа бусаха, саашанхи ажалаа зохёохы ёһоор, һонирхолтойгоор түсэблэжэ ябуулха argатай,— гэжэ республикын гэгээрэлэй министерствын инспектор нүхэр В. Ш. Ускеева хэлээ.

Түнхэнэй райсоведэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагай буряад хэлэнэй методическа нэгэдэлэй түрүүлэгшэ З. Д. Сухеева үгэ абана.

— Манай районой 12 һургуулида 18 багшанар буряад хэлэ заана. Методическа нэгэдэлнай жэлдээ жиир лэ дүрбэ дахин суглардаг. Мүнөө гурбан хэшээл үнгэргөөд байнабди,— гэжэ тэрэ хөөрөөгөө захална.— Урдандаа ажал хэрэгээ гол түлэб шүүмжэлээд гарадаг һаа, мүнөө тэрэнээ яажа заһахаб, үхибүүдтэ түрэлхи хэлыень ямар argаар дүрлуулхаб гэжэ бодомжолнобди. Энэмнай манай ажалда болоһон зарим тэды хубилалтын зүйл гээшэ. Түрэлхи хэлээр ганса юрын хэшээлнүүдые үгэхэһөө гадуур һуралсалда хабаатай зохёохы гуримтай ямар ажал хэдэг тухайгаа нүхэдэйнгөө урда тооседог болообди. Юрэдөөл районойнгоо бүхы багшанарай урда ямар нэгэн дүй дүршэлтэй байхые оролдонобди. Программаар хараалагдаһан зохёолнуудай удхые тайлбарилһан зурагууд хомор. Тэдэнние самбарта үлгөөд харуулжа, үхибүүдтэ өөрүүлжэ байхада, тэдэнэй хэлэншье хүргэхэ дэргэтэй ха юм. Зохёолнуудай текстнүүд хомор. Зохёол тухай ойлгосо үгэжэ үшөөл биранагүй хабди. Арадай аман зохёол үхибүүдтэ уншуулхада хэлэнийнь хүргэдэг. Тэд хуушанай үльгэр, онтохонуud олоор

Гэгээрэлэй министерствын болоон багаар Түнхэнэй, Эрдэнэй буряад хэлэнэй багшанарай семинарта оролто үгэ соогоо түрэлхи хэлэеэ дэлгэрүүлхэ зорилготой эдэбхитэй хүдэлмэри манай редакци ябуулна гэжэ тэмдэглээ.

— Буряад һургуулинуудта түрэлхи хэлэнэй заагдахаяа болин хэтэржэ байһан сагта нүхэр Д. Д. Ошоровой «Яруунадамнай ямар байнаб?» гэһэн шүүмжэлхы статья манай газетэдэ толилогдожо, үндэһэн хэлэеэ саашадань эрид шууд хүргөөхэ, шэнэ, залуу үетэндэ арга заатагүй, шудалуулха тухай олониитын ами нэгэн һанамжа олоор хэблэгдээ һэн. Түрэлхи хэлэ, литературта заалгын түрүү дүй дүршэл, буряад уран зохёолшодой шэнэ бүтээлнүүд газетэдэмнай ходо толилогдожо байдаг юм. «Үхибүүдтэ зорюулагдаһан зохёолнуудһаа» гэһэн ниитэ гаршаг доро үе-үе болоод лэ манай газетэ эдиршүүлэй уншахада таарамжатай шүлэгүүдые мүнөө үгэжэ байна. Саашадаа эндэмнай богонихон рассказууд, онтохонуud, мүн бусадшье зохёолнууд толилогдодог болохо. Буряад һургуулинин эхин классуудта уншаха, шудалха олон янзын номуud хэрэгтэй болоно. Буряад хэлэн дээрэмнай хэблэгдэдэг газетэ, журналнуудта захил муугаар хэгдэнэ. Эдэ бүгэдые унжагайруулангүй усадхаха хэрэгтэ багшанарай эдэбхи үүсхэл аргагүй хэрэгтэй, таанад лэ энэ хэрэгые шиидхэлсэхэ аргатай байнат,— гэжэ нүхэр Ц. Б. Цырендоржиев онсолон тэмдэглээ.

— Ивалга, Түнхэн нютагуудай багшанарай иигэжэ дундаа харилсажа, хэрэг, зорилгөө бүтээхэ саашанхи хараа замуудые тодорхойлжо байхада ехэл һайн гээшэ. Эндэ һаяхан Эгэтын-Адагта, Хориин, Яруунын, Хэжэнгын районуудай буряад хэлэ, литературын багшанарай семинар үнгэргэгдэжэ, түрэлхи хэлэеэ заалгын мүнөөнэй байдал, саашанхи зорилгонууд тухай асуудал эүбшэгдөө. Олон багшанарай хабаадалгатай, һони һонин мэдээсэлнүүдэй хэгдэһэн тэрэ семинарта Агын автономито округой дүрбэн багшанарай ерэжэ хабаадалсаһаниинь тон һайшаалтай байгаа. Иимэрхүү уулзалганууднаа манай түрэлхи хэлэнэй багшанар өөһэдтөө ехэ һургаал заабари, һонин дүршэл абажа бусаха, саашанхи ажалаа зохёохы ёһоор, һонирхолтойгоор түсэблэжэ ябуулха argатай,— гэжэ республикын гэгээрэлэй министерствын инспектор нүхэр В. Ш. Ускеева хэлээ.

Түнхэнэй райсоведэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһагай буряад хэлэнэй методическа нэгэдэлэй түрүүлэгшэ З. Д. Сухеева үгэ абана.

— Манай районой 12 һургуулида 18 багшанар буряад хэлэ заана. Методическа нэгэдэлнай жэлдээ жиир лэ дүрбэ дахин суглардаг. Мүнөө гурбан хэшээл үнгэргөөд байнабди,— гэжэ тэрэ хөөрөөгөө захална.— Урдандаа ажал хэрэгээ гол түлэб шүүмжэлээд гарадаг һаа, мүнөө тэрэнээ яажа заһахаб, үхибүүдтэ түрэлхи хэлыень ямар argаар дүрлуулхаб гэжэ бодомжолнобди. Энэмнай манай ажалда болоһон зарим тэды хубилалтын зүйл гээшэ. Түрэлхи хэлээр ганса юрын хэшээлнүүдые үгэхэһөө гадуур һуралсалда хабаатай зохёохы гуримтай ямар ажал хэдэг тухайгаа нүхэдэйнгөө урда тооседог болообди. Юрэдөөл районойнгоо бүхы багшанарай урда ямар нэгэн дүй дүршэлтэй байхые оролдонобди. Программаар хараалагдаһан зохёолнуудай удхые тайлбарилһан зурагууд хомор. Тэдэнние самбарта үлгөөд харуулжа, үхибүүдтэ өөрүүлжэ байхада, тэдэнэй хэлэншье хүргэхэ дэргэтэй ха юм. Зохёолнуудай текстнүүд хомор. Зохёол тухай ойлгосо үгэжэ үшөөл биранагүй хабди. Арадай аман зохёол үхибүүдтэ уншуулхада хэлэнийнь хүргэдэг. Тэд хуушанай үльгэр, онтохонуud олоор

хэблэгдэжэ, һургуулинуудаймнай библиотекэнүүдтэ оруулагдаһай. Үхибүүдэй гүйсэдхэмөөр тааруухан хэмжээнэй зүжэгүүд хомор. Буряад хэлээ дэлгэрүүлхэ зорилготойгоор

Санагын дүнда һургуулиин үнинэй багша, Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша Б. Ш. Шойдоков үгэ хэлэхэдээ, буряад литературын «Нойрһоо һэриһэн тала», «Заяанай зам» гэхэ мэтын томо зохёолнуудаар уран һайханай фильмүүдые табюулха байгаа гэжэ һанамжалба. Захааминай районой номой магазинуудта һүүлэй арбаад жэл соо буряад номуудай тон хомор болоһон тухай нүхэр Б. Ш. Шойдоков дуулгаа.

— Һургуулиин библиотекэнүүдтэ байһан буряад номуud хэр зэргэ уншагдана гээшэб? Хай даа, бирагданагүйл ха. Юуб гэхэдэ, Хэжэнгын дунда һургуулиин библиотекэдэ тоологдодог 300 гаран буряад номуудай хэр зэргээр уншагдажа, гар дээрэ ябажа байһаарнь, һонирхоһомни, урмагүй үсөөн байгаа һэн. Тиимэһээ, буряад хэлэнэймнай хүндэтэ багшанар, библиотекэнүүдтээ мүнөө дээрээ байһан түрэлхи хэлэнэйнгээ номуудые үхибүүдтэ бултыень уншуулжа, һонирхолынь татаха хэрэг шиидхэхэ аабзат гэжэ найданабди,— гээд хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат Ш.-Н. Р. Цыденжапов мэдүүлбэ.

Республикын номой хэблэлэй директор И. Р. Очиров үгэ абана.

— Буряад хэлэн дээрэ ном олоор гаргаха холын хараата түсэб табинхайби. Программа һуралсалай ном хөёрые алгасуулжа яажа болохоб, нүхэд. Энэ үшарые дары зайсуулха хэрэгтэй. Тиигэхын тула олоной хабаадалгатай зүбшэн хэлсэлгэ «Буряад үнэнэй» хуудаһанда үргэнөөр эмхидхэбэл, һайн һэн. Мүнөө манай хэблэл һуралсалай 22 ном гаргажа байна. Түрэлхи хэлээрээ хужарлан, баясан уншамаар үльгэр, түүхэнүүдые гоё һайхан шэмэглэл зурагуудтайгаар хэблэжэ, эдир бага үетэндөө хүргэхэ ёһотойбди. Хэрин мүнөөдөө бии байһан номуудые үхибүүд һургуулиингаа, мүн нютагайнгаа библиотекэнүүдһээ абажа уншажа байг лэ гэһэн дурадхалые би бүримүһэн дэмжэхэ байнаб. Иигэжэ уулзажа байха гээшэмнай али алишье таладаа аша туһатай. Тиимэһээ, хүндэтэ багшанар, гаргаһан номуud тухаймнай һанамжануудаа «Буряад үнэндээ» бэшэжэ, дуулгажа байгыт,— гээд нүхэр И. Р. Очиров үреалба.

— Республикын буряад нютагуудһаа бэшэһэн үхибүүдэй найруулганууды 7—8 һара соо согсолжо байнаб. Тэдээн соо 70 гаран онуудта, һургуулида һуража ябаха үедөө найруулһан һурагшадай зохёолнууд бии. Тэдэнэй авторнууд мүнөө ажалай замда үни гаранхай, эхэ, эсэгэнэршье болонхой байха. Ивалгын талаһаа эльгээһэн үхибүүдэй найруулганууд үшөө абтаадүй байна. Һаяар эльгээхэ аабзат. Үхибүүдые түрэлхи хэлэндэнь дурлуулжа, һанал бодолыень шэлэгдэмэл үгэнүүдээрнь гаргуулхэ талаар багша хүнэй оньһон арга ехэл хэрэгтэй даа... Иван Ринчиндоржиевич, үхибүүдэй найруулгануудай тэрээхэн номые ехэл һайнаар гаргахамнай болтогой! — гээд Буряадай арадай поэт, үнинэй багша Ц.-Д. Д. Дондокова хүсэбэ.

Багша—уран зохёолшо, Социалис Ажалай Герой Ц. Н. Номтоев:

— Энэ шэнэдхэлгын үедэ һургуулида түрэлхи хэлээ үргэнөөр үзэхэ, түрэлхи хэлэн дээрээ гаража байдаг газетэ, журналнуудые улад зонойнгоо дунда олоор тараяха хэрэгүүдые шиидхэхэ ёһотойбди. Буряад хэлэн дээрэ гарадаг Ивалгын районой газетэ саашадаа һургуулинуудай түрэлхи хэлэ, литературын, багшанартай нягта холбоотой байжа, һурагшадай найруулганууды толилжо байг лэ. Багахан зүжэгүүд хомор гэлсэнэбди. Тэд ажалдаа зохёохы ёһоор хандадаг багшанар олон бии. Жэшээлхэдэ, Хэжэнгын һургуулида Бато Базароной «Зүгы» гэжэ зохёолоор зүжэг-балет табижа, һурагшадые хүхеэһэн ушар һонин байгаа. Тиимэһээ манай түрэлхи хэлэнэй багшанар программаар хараалагдаһан зарим зохёолнуудай удхаар инсценировко хэжэ, рольнууд болгоод, үхибүүдээр гүйсэдхүүлжэ байбалнь, али алиндаашье туһатай һэн ха,— гэжэ онсолон тэмдэглэбэ.

Энэ уулзалгада хабаадалсаһан бусадшье нүхэд түрэлхи хэлээ үзэлгые үргэдхэжэ, манай залуу үетэнэй саашадаа ажабайдалдаа, һуралсалдаа тэрэнээ ашаг тайгаар хэрэглэжэ, тэрээн дээрээ харилсажа байха арга боломжонууд тухай һанамжануудаа элирхэйлээ.

Б. ЖАНЧИПОВ,
манай корр.

Соёлшод—хүдөөгэй ажалшадта

ХУРАМХААНДА «ГАЛУУНУУД БУСАБА»

Һаяхан Хурамхааная найман жэлэй һургуулиин актова зал соо Б. Эрдыниевэй «Галуунууд бусаба» гэһэн зүжэг харуулагдаба. Тиигэжэ энэ эбтэй бетэй коллективэй ажабайдалда ехэ удха шанартай үйлэ ушар болобо. Зүүн Сибириин соёлой институт дүүргэжэ байһан Д. Дандарова энэ зүжэгые найруулан табиба. Энэнь тэрэнэй дипломно хүдэлмэри боложо, шанга эрилтэтэй жюри тэрээндэнь «таба» гэһэн сэгнэлтэ үгэбэ.

Зүжэгтэ һургуулиин багшанар наадаа. Тэдэнэр яһала бэлиг шадабаритай байһанаа гэршэлбэ. Энэ коллективэй эдэбхитэйшүүл уран һайханай хүдэлмэридэ хабаададаг, зүжэгүүдһээ хэнэгүүдые наададаг байһан юм. Үнгэрһэн жэлдэ А. Ангархаевай «Арбан табанай һара» гэһэн зүжэгые харуулжа, олон тоото харагшадые һонирхуулһан байна. Залуу буряад драматургнуудайнгаа зүжэгүүдтэ багшанар наадахадаа, гансашье һурагшадаа бэшэ, мүн олон тоото харагшадаа түрэл хэлэндээ, искусствадаа дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, шэнэ зүжэгүүдтэй танилсуулха гэһэн гол зорилго урдаа табиһан байна. Тиимэһээ энэ һургуулиин директор, Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник Е. Т. Цыденовһээ эхилээд, һургуулиин техническэ хүдэлмэрилэгшэд хүрэтэрөө энэ һайн хэрэгые дэмжэһэн байна. Багша бүхэн онсо харюусалгаяа мэдэржэ, өөһэдөөшье хабаадалсаагүй һаа, зүжэгтэ наадагшадта али бүгэдын туһаламжа хүргөө. Һургуулиин дуу, хүгжэмэй багша В. О. Бухаев зүжэгтэ хүгжэм тааруулан бэлдэһэн, уран зураг багша В. Б. Шарланов уран шэмэглэлыень бэлдэжэ, гол удхыень зүбөөр гаргаха хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулаа.

Тиихэдэ залуу режиссёр энэ зүжэгэй гол рольнуудай нэгэн болохо Дүрүү хүгшэнэй ролие өөрын онсо маягтайгаар наадахынгаа хажуугаар, гүйсэдхэхэ нюурнуудые зүбөөр шэлэн абажа шадаа гэжэ баяртайгаар тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Энээнэй ашаар түрүүшынхөө зүжэгтэ наадаһан З. А. Тогмидон (Цырма хүгшэн), С. У. Эрдыниева (Сэсэг) рольнуудаа һайнаар гүйсэдхэжэ, үнэншэмэ зуб образуудые харуулба гээ һаа, алдуу болохогүй. Илангаяа Цырма хүгшэнэй роль орёо байжа, түрүүшынхөө наадаһан хүндэ тиимэшье бэлэн байгаагүй. Гэбэшье сэдьхэлэйнгээ үгэ хэлэхэдэнь, эзргэлэн һуурһан хүршымни нюдэнһөө дуһалнууд эжэлүүдгүй мэлмэржэ байгаа һэн.

Тиихэдэ физкультурын багша, мэдээжэ спортсмен ябаһан В. Б. Будаев Галдан үбгэнэй ролие наадахадаа, харагшадта ехэтэ һайшаагдаа. Юуб гэхэдэ, хэдэн арбаад жэлдэ суг-таа хүдэлбэшье, бидэнтэй эзргэлэзэд бэрхэ «артист» хүдэлнэ, ажаһууна гэжэ нүхэдынь мэдээгүй байгаа бшуу. Үбгэнэй ролиие гүйсэдхэлгэдэ ямараар бэлдэһэн тухайнь һонирхоходо, нэгэ заа эшэнгээр иигэжэ хөөрэнэ:

— Би мүнөө наһажаал боложо ябаа хүн гээшэ аабзаб даа. Үбгэ эсэгэшье болоһоор, хэды жэлэйб. Боксоршье, барилдаагаршье спортын мастерта кандидат ябаһан хүмби. Теэд зүжэгтэ наадажа шадахаб гэжэ ой ухаандамнишье үгы байгаа. Манай режиссёр Данзагма Дугаровна наадажа шадаха байһыемни намһаа үлүүгээр тухайлаа хаш. Һара хахадай туршада репетиц хэхэдээ, ямар нэгэ юумэнэй гаража үгөөгүй байхадань, хэды удаа сэдьхэлээ үбшэлөөб. Тиихэдэ сээжэлдэхэшье юумэн ехэ байгаа. Гэмгүй нааданаш гэжэ нүхэдэйнгөө магтахада, мүнөө үе сагта шүхала болоһон бодол хүнүүдэ сценэ дээрэнээ хэлэнэб гэжэ үнэхоороо урмаашадшье абааб. Энээн дээрэнээ захахада, хүн бүхэн өөрынгөө бэлиг шадабариие туршажа, сэдьхэл бодолойнгоо ульһые түрэл арадтаа зорюулхын тула оролдохол ёһотой гэжэ бодомжолноб...

Мүн математикын багша А. Н. Раднаев (Цырен), физкультурын багша Ц. Б. Будаев (Дугар Доржиевич), В. Б. Шарланов (Василий), В. О. Бухаев (Баяр), Л. Х. Балданова (Лариса) гэгээд зүжэгтэ хабаадаа. Эдэнэй зариманиинь зүжэгүүдтэ урдань наададаг байһан, дүршэлтэй хүнүүд юм.

Жюрин түрүүлэгшэ, Хурамхаанай райсоведэй гүйсэдкомой соёлой таһагые даагша К. О. Будаев түгэсхэлэй үгэ иигэжэ хэлээ:

— Райондомнай арадай гурбан театр, 2 драмкружок хүдэлнэ. Мүнөө энэ һая байгуулагдажа байһан кружогой хүдэлмэриие анхаралтайгаар хаража, харюусалга ехэтэйгээр, өөрын онсо хараа зорилготойгоор табигдаһан байһандань урмашан, һайн сэгнэлтэ үгэбэ гээшэбди. Жюрин гэшүүд тон баяртай гэжэ мэдүүлхэ хүсэлтэйб. Юуб гэхэдэ, театр гээшэмнай юрын концерт бэшэ, хүмүүжүүлхы ехэ удха шанартай байна бшуу. Театрта нэгэ хүнэйнгөө муугаар наадаад гү, али харюусалга багатайгаар хандаа һаань, олон хүнэй ажал мииитэ һалаха байна. Тиимэһээ эндэ ехэ ажал хэгдээ гэжэ тэмдэглэхэ байнаб. Залуу режиссёрто, коллективтэ шэнэ амжалтануудые хүсөөд, энэ һайн һайхан хэрэгээ үргэлжэлүүлхэ бээ гэжэ этигэнэбди. Манайшье соёлой таһаг арга шадал соогоо дэмжэхэ, туһалха...

Драмкружогойхидой зүжэгые Хурамхаанай совхозой малшад, Аргата һууринай хүн зон хаража, баяртайгаар үдэшэн, уреэлэй һайхан үгэнүүдые олоор хэлээ.

Д. ДОРЖИЕВА

Ивалгын районой «Заветы Ильича» совхозтоо 14 хүнһөө бүридэһэн бригада хоёрдохи жэлээ хүдэлнэ. Бригадын гэшүүд совхозтой хэлсээ баталжа, огородой эдеэ, сэсэгүүдые ургуулна.

Тэдэнэр мүнөө теплицэ соогоо сэсэгүүдые тариихай. Майн 1-нэй ба Илалтын һайндэрнүүдтэ городой хүн зондо 40 мянган гвоздика болон бусад олон сэсэгүүдые худалдаха түсэбтэйгөөр мүнөө хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бригадын гэшүүн Юра Ким.

В. БАЛАГУНОВАЙ фото.

Ашаг үрэтэ ажалай, элүүр энхэ байдалай түлөө

АНГА ХЭМЖЭЭНҮҮДЫЕ АБАХА

...ба алкоголизмые ...аар хэмжэнүүд ...ЦК-гай тогтоо... ...худалаар СССР-...СР-эй Верховно ... Президиумүү... ...ай батал... ...л тухай саг үн... ...ааа соо парти ...ЛЬствын абаһан ...шиидхэбэринүү... ...талаар манай ...ор юун хэгдэ... ...рхидалгатай тэм... ...үүли хэр эзргэ ...й тэмсэл ба ажа... ...ниирүүлха талаар ...үлэлмэри респуб... ...ба совет орг... ...гэжэ тэмдэглэ... ...Республикын бо... ...ажахын эдэбх... ...нуud дээрэ, пар... ...бюрогой, рес... ...рхотно Соведэй ...Министрнүүдэй ...аминнууд дээрэ ...убшэн хэлсэгдэ... ...бусад хэмжээ... ...ай ашаар пред... ...солон эмхи зур... ...ашша коллекти... ...һайнараа. ...нижнеангар... ...ростын авто... ...н, партийна бо... ...ой организаци... ...лдаһэ, архидаха, ...нгуултаха яба... ...тэмсэдэг бай... ...нуудай хүдэлмэ... ...лгэдэг. Тус ав... ...гуулдай таһагта ...ажалаа бүрид... ...ай начальник ...ктивэй соведтэ ...тухай мэдээ... ...хэлсэлэй, ноор, ...хүдэлмэришэд ...ой хүдэлмэриишэд ...ой Дүнгүү... ...ой хэраада абта... ...рисоондэ түрүү ...шан абаха гэжэ ...ааһаа архиншад ...лгэдэг бэшэ, ха... ...лдаг бригада... ...лгодог. Тиихэ... ...ай зайгуултаһан ...ой удэрнүүд... ...ой, тэдэнние ба... ...ой хүдэлмэридэ ...нэгэ хэмжэнүүд ...ой республика ...ой дээрээ ар... ...тэмсэл һайнаар ...ой аргагүй бай... ...ой түрүүн арадай ...ой нютагай Сове... ...ой хэмжэнүүд, мүн ниит... ...ой архидалгатай ...ой гэжэ тэмдэ... ...ой холимог тэжээл абаһан бай... ...ой башье, партийн эзргэдэ ябаһа... ...ой хүтэлбэрилхы түшаал эзэл... ...ой. Тиихэдэ совхозой дирек... ...ой С. Ж. Жамсуев өөрөө хө... ...ой дахин (1986 оной октябрь... ...ой, 1988 оной январь һарада) ...ой автомашинаар һоргуулгаар ...ой гүйлгэжэ ябатараа баригдаһан ...ой байна. Тэрэ партийна, захир... ...ой гаанай хэнээлтэдэ мүнөөшье ...ой болотор хүртэнгүй ажаллажа ...ой ябаһаар.

Хориин аграпромышленна нэгэдэл совхозой директор Жамсуевые сагаруулха гэжэ оролдоһон бэшэг дотоодын хэрэгүүдэй таһагта эльгээгээ. Мүнөө директор Жамсуев өөрөөшье бусад архиншадаа үмөөрһэн саарһан дээрэ гараа табяад, ябуулжа байдаг. Иимэрхүү эрхэ байдалда архидалгатай ямар тэмсэл хэгдэхэб даа!

Хурамхаанай, Түнхэнэй, Эрдэнэй районуудта иимэрхүү жэшээнүүд олдохо байха.

Түнхэнэй районой барилгын управлениин ахамад инженер Базаров, тус районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой БЛКСМ-эй комитедэй секретарь Манзархонов болон бусад һоргуу ябатараа милициин таһагта абаашагдаа.

Бэшүүрэй районой Харланай талханай пунктын директор П. К. Игумнов шалгалта хэһэн үдэр ажал дээрээ һоргуу байгаа.

Архи саг үргэлжэ үудаг байһан Ахын районно Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Наханцаков, тэрэл районой арадай гэгээрэлэй таһагые ,даагша Литвинцев гэгшэд ажалһаа гаргагдаа.

ТЭЦ-эй директор А. М. Третьяков, үйлэдбэриин «Бурятфермаш» нэгэдэлэй директорэй орлогшо Б. А. Крыласов, ЗММК-гай цехэй начальник М. В. Захаров тэлэрүүлгын газарта абаашагдаһан байна.

«Теплоприбор» заводто 32 хүн, Загарайн райондо 63 хүн ажал дээрээ һоргуу байгаа гэжэ шалгалтаар элирүүлэгдээ. Загарайн РСУ-гай начальник Федотов, райпогой түрүүлэгшэ Балданов тэдэнэй тоодо оролсоно.

Архи уугаад, ажалдаа гарангүй зайгуултагшадые нюуха ябадал мүн лэ үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй РСУгай хүдэлмэришэн К. И. Бильдоков 17 дахин ажалһаа хулжаһан байбашье, Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан юм. Түнхэнэй «Спортимпорт» конторын хүдэлмэришэн Семенчугай архидаһан, ажалаа хэнгүй зайгуултаһан байгаашье һаань, ахамад инженер Холбозков тэрэниинь нюужа, табель соогоо «ажаллаа» гэжэ тэмдэглэнэн байба.

Главбурятстройн 1-дэхи автобазын хүдэлмэри шалгахада, мүн лэ иимэрхүү баримтануud дайралдаа. Прокуратурын эрилтээр кадрнуудай таһагай хүдэлмэрилэгшэд Лосева, Пойкова, Помазкина гэгшэдһээ хуули бусаар түлэгдэһэн 200 түхэриг гүрэндэ бэсаагдаа. Автобазын директор Сермокиев, тэрэнэй орлогшо Русин, ахамад инженер Недозрелов гэгшэдтэ һануулга хэгдээ.

Архидалгатай тэмсэлдэ ажалша коллективүүдэй, ниитын эмхинүүдэй, хүдөөгэй ажалшадай хамтын суглааануудай хүсэн гүйсэд элсүүлэгдэнэгүй.

Архи нэрэһэнэй, үнэтэйгөөр худалдаһанай түлөө олон хүн үнгэрэгшэ жэлдэ харюусалгада хабаадуулагдаба. Загарайн районой Онохой тосхондо ажаһуугша Д. Г. Савельев архи худалдажа абаад, тэрэнээ үнэтэй сэнгээр худалдадаг байба. Тэрэ 144 шэл хатуу архи, 489 түхэригэй улаан архи худалдажа абаад, үнэтэйгөөр худалдаһанай ашаар 1814 түхэриг олзо оруулаа. Тэрэ хонжоо наймаа хэнэнэй түлөө хоёр жэлэй болзороор эрхэ сүлөогөө хаһагдаа.

«Турист» гэжэ павильониие даагша С. Ж. Мовсесян Кабанскын районой магазинуud со

СОЁЛОЙ ҺОНИН

СОЁЛОЙ БАЯЛИГУУДЫЕ —АРАДТАА

Соёлой совет жасын правлениин президиумэй заседани мартын 29-дэ Москвада болобо.

Соёлой совет жасын дэргэдэ соёлой талаар ниитын эдэбхи үүсхэлнүүдэй совет байгуулха шиидхэбэри баталан абтаа. Конкурснууд ба аукционуудые эмхидхэлгэ, жасада ороһон дурадхалнуудай ниитын удха шанарые сэгнэхэ гээшэ тэрэнэй зорилго мүн. Манай ороной бага арадуудай соёл болбосорол шэнжэлхэ ба һэргээхэ талаар ниитын совет баһал байгуулагдаа. Үшөө нэгэ һонирхолтой үүсхэл дэмжэгдэбэ. Соёлой жасын дэргэдэ фотографуудай бүлгэм эмхидхэгдэхэнь. Фотоискусство хүгжөөлгэдэ, фотоархивуудые сахин хамгаалгада, выставкэнүүдые эмхидхэлгэдэ шэнэ бүлгэм туһа хэхэ зэргэтэй.

Үшөө нэгэ иимэ һонин. Байгша оной апрельдэ А. С. Пушкинай нэрэмжэтэ уран зурагай искусствын музейтэй хамта Борис Пастернагай түрэһөөр 100 жилдэ зорюулагдаһан үдэшэ Соёлой совет жаса үнгэргэхэ болоно. Энэ үдэшэ эмхидхэхэдэ ороһон мүнгэн поздэй дурасхаалые мүнхэлхэ зорилгоор хэрэглэгдэхэ юм. (ТАСС).

ТЕЛЕВИЗИОННО КИНОГОЙ АСУУДАЛНУУД

СССР-эй Кинематографистнуудай правлениин пленум мартын 29-дэ Москвада нэгдээ. Тэрээндэ хабаадагшад телевизионно киногой зохёохы ба эмхидхэлэй-экономическа асуудалнуудые зүбшэн хэлсэнэ.

Телевизионно киногой оршон байһан 20 жилэй туршада үргэн ниитэ зондо мэдэрэгдэһэн олон зохёолнууд байгуулагдаа гэжэ СССР-эй Кинематографистнуудай холбооной правлениин нэгэдэхи секретарь Э. Г. Климовэй хэһэн ороло үгэ соо, хүнүүдэй хэлэһэн үгэнүүд соо онсолон тэмдэглэгдээ. Гэбэшье мүнөө болотор шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон. Нэн түрүүн уран һайханай ба баримтата фильмүүдые бүтээхэ ба харуулха ашаг үрэтэй гүрим үгы. Обществын ажабайдалай бүхы талануудай хубилган шэнэдхэгдэжэ байхада кино ба телевидени хамтын зорилгонуудые нягта холбоотойгоор шиидхэхэ зэргэтэй.

(ТАСС).

ХАРАГШАД УРМАТАЙ

Х. Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй буряад драмын академическэ театрай 56-дахи сезоной түгэсэтэр 2 һара хүрэхэгүйхэн саг үлөөд байна. Удаадахи жэлнүүдтэй жэшээлээд үзэхэдэ, үнгэржэ байгаа сезондо шэнэ зүжэгүүд олоор табигдаба гээшэ. Энэнь ехэ һайшаалтай. Иимэ ушарһаа буряад зүжэгтэ дуратайшуул театртаа ходо ябажа, сэдьхэл зүрхэеэ хужарлуулан, шэнэ зүжэг бүхэнييе хараһаниинь ойлгосотой ааб даа. Театрай бэлигтэ артистнууд шэнэ зүжэгүүдтэ наадажа, харагшадаа урмашуулһан байха. Тэдээнтэй хамта наадаһан залуу артистнууд бүхы шадабаряа гүйсэд харуулжа, олондо мүн лэ һайшаагдаа гэхэдэ, алдуу гарахагүй бээ.

Тиигээд шэнэ зүжэгүүд тушаа хэдэн үгэ. Н. Гоголиин «Ревизор» гэжэ комедидэ гол рольнуудта Буряадай АССР-эй арадай артист М. Елбонов, республикын габьяата артист Д. Сультимов, артистнууд С. Жаргалова, С. Шарапова гэгшэд наадаба.

Һурагшадай үбэлэй амаралтын үедэ Б. Эрдынеев Р. Первушин хоёрой «Бык Шарлай и соболиная шкура» гэжэ зүжэг табигдажа, эдиршүүл дуратайгаар хараа һэн.

Б-М. Пурбуевай «Шэнэ гэр хэнэйб?» гэжэ зүжэгтэ Буряадай АССР-эй арадай артистнууд Ц. Цырендоржиев, Д. Чимитова түрүүтэй бүсад артистнууд һайнаар наадаба.

Тиихэдэ залуу артистнууд өөһэдынгөө эдэбхи үүсхэлээр А. Кимэй «Хухы шубуунай гниглал» гэжэ зүжэг харуулһан байна. Зүжэгые республикын габьяата артист Ц-Д. Бальжанов һайруулан табяа. Театрай залуу артистнууд зүжэгтэ олоороо хабаадаа.

Р. Бадмаевай «Һэшхэлэй хубшэргэйнүүд» гэжэ зүжэгтэ РСФСР-эй габьяата артист Г. Бутуханов, республикын арадай артист М. Жапхандаев, артист Б. Цыденов гэгшэд гол рольнуудые гүйсэдхэһэн байна.

Энэннһээ гадна сезоной дүүрэтэр үшөө 2 зүжэг харуулагдахаар түсөблэгдэнхэй юм. Жэшээнь, апрелиин тэн багаар Ч. Айтматовай «Плаха» гэжэ зохёолой удхаар найруулагдаһан адли нэрэтэй зүжэг табигдаха. Тиихэдэ «Үнэгэн ба виноград» (Эзоп) гэжэ зүжэг баһал удахагүй харуулагдаха болоно.

Буряадай АССР-эй арадай артист М. Елбоновой гүйсэдхэһэн эльдэбын рольнуудые хараһан хүнүүд ходоодоо энэ артистын шадамар бэрхыень үндэрөөр сэгнэгдэдэг, харагшадта халуунаар уттагдадаг юм.

Шэнэ-шэнэ һонин зүжэгүүдээр баян иимэ сезон үнихэнэйшье үзэгдөөгүй ха. Тиимэһээ харагшад аргагүй баяртай, урмашанги байна ёһотой даа. Саашадаашье иимэ үрэ түгэсөөр ажаллажа, маанадаа баясуулжа байгыт гэжэ олон тоото харагшадайтнай зүгһөө хүсэхэ дуран хүрэнэ.

Д. ДАМБАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. Гоголиин «Ревизор» гэжэ комедидэ Буряадай АССР-эй арадай артист М. Елбонов (Хлестаков) наадана.

Р. БАЗАРОВАЙ фото.

ХАРГЫН АЮУЛҺАА ҺЭРГЫЛХЭ

Үнгэрэгшэ жилдэ республикымнай харгы замууд дээрэ 1255 гэнтын аюул боложо, 190 хүн наһа бараһан, 1340 хүн гэмтэһэн, шархатаһан байха юм.

Хурамхаанай райондо урданайхидаа орходоо 55 процент олоор гэнтын аюул ушарһан байба. Түнхэнэй, Хойто-Байгалай, Мухар-Шэбэрэй, Хориин, Баунтын районуудта харгы замууд дээрэ аюул хэгшэд олошорһон байха юм. Тиихэдэ гэнэ усалай ехэнхи хубинь жолоошодой гэмээр болоһон байна. Эдэнэр һогтуугаар машина жолоодожо ябаһаар авари хэһэн, мүльһэтэй, муу харгы дээрэ машинаяа хурдаар ябуулжа, халтирхадаа, хүнүүдые дайраһан, ондоо машинануудтай мүргэлдэһэн ушар олон үзэгдэбэ.

Архи уугаад, харгы дээрэ гарадаг жолоошод илангаяа Мухар-Шэбэрэй райондо олон. Баунтын, Бэшүүрэй, Түнхэнэй, Хойто-Байгалай, Хяагтын районуудта һогтуугаар машина жолоодожо ябаһаар ГАИ-гай, ниитын инспекторнүүдтэ баригдаһан жолоошод бии.

ГАИ-гай худэлмэрилэгшэд ама халамгай жолоошодые тогтоодог, нэрэ, обогыень, худэлдэг газарыень бэшэжэ абадаг, элирүүлдэг гээшэ. Үнгэрэгшэ жилдэ районуудай 3491 жолоошод, «Забайкаллес» нэгэдэлэй—620, Буркоопсоюзай—208, уһанай ажахын министерствын 119 жолоошод һогтуугаар машина жолоодожо ябаһаар баригдаһан байна.

Жолоошодые архидалгаһаа һэргылхэ уялгатай хүтэлбэрилэгшэдэй энэ талаар мүртэй ажал ябуулдаггүй, тиихэһээ байтагай өөһэдөө архидадаг ушарнууд олон. Хүтэлбэрилэгшэдэй һогтуугаар машинын жолоо барифаһнаа боложо, 1987 ондо 21 гэнтын аюул тохёолдоһон, 9 хүн наһа бараһан, 23 хүн гэмтэһэн, шархатаһан байна. Илангаяа худөө ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй архидадаг байхада, Агропромой жолоошодой дунда һогтуушуулай олошорһониинь гайхахаар бэшэл. Ямар хүтэлбэрилэгшэб, мэдэлдэнь байһан худэлмэрилэгшэд тиимэл байха зэргэтэй ха юм. Худөө ажахын 189, уһанай ажахын министерствын, «Забайкаллес» нэгэдэлэй гушаад хүтэлбэрилэгшэд архи уунхайгаар машина жолоодожо ябаһаар ГАИ-гай худэлмэрилэгшэдтэ баригдаһан юм.

Аян замда гарахынгаа урда тээ архи балгаһан жолоошодые медицинын худэлмэрилэгшэдэй элирүүлгэ республикын 1953 авто-ажахын гансал 450-дань эрхилэгдэнэ. Бэшүүрэй районой 84 автопредприятиин гансал юһэндэнь жолоошодые шалгадаг, Ярууныи райондо 73-һаа зургаандань, Мухар-Шэбэрэй райондо 70-һаа 11-дэнь, Түнхэнэй райондо 75-һаа 8-дань, Хойто-Байгалай райондо 40-һөө 5-дань жолоошодые аян замдаа гарахынь урда тээ шалгана. Тиимэһээ эдэ районуудта харгы замууд дээрэ гэнэ усалай, аюулай болохонь олошороо. Республикадамнай жэжэ авто-ажахынууд олон. Тиимэнээ тэдэнэй жолоошодые медицинскэ ёноор бултыень шалгахань бэрхэтэй байдаг. Нэгэ автомобильтай 452 ажахы, хоёр машинатай—168, гурба-дурбэ — 512, арбанһаа 24 хүрэтэр машинатай 389 ажахы тоологдоно.

Республика соо бии байһан транспортын 75 процентнь умсын автомобиль, мотоциклнууд болоно. Мотоциклда һундалдаад ябагшад олоор аварида ороно. Эдэнэрэй диилэнхи опониинь һогтуугаар, жолоодохо үнэмшэлгэгүй, бүридхэлдэ абтаагүй мотоциклаар ябажа, харгын гэнтын аюулда ороно. Иигэжэ жэл соо 80 хүн наһа бараһан, 689 хүн гэмтэһэн, шархатаһан байба. Автомобиль, мотоцикл жолоодогшдой һайн дуранай бүлгэм аюулһаа һэргылхэ ойлгууламжын худэлмэри ябуулдаггүй, үмсын аатомобиль, мотоциклтай хүнүүдые суглуулжа, хүмүүжүүлгын худэлмэри ябуулдаггүйнь элитэ.

Тэрэшэлэн үхибүүд харгын аюулда ороно. Үнгэрһэн үе соо 27 үхибүүн наһа бараһан, 179 хүүгэд гэмтэһэн, шархатаһан байна. Харгын дүрим шудалха 10 часай программаар һургуулинуудта, хүүгэдэй саадта хэшээлнүүд үнгэргэгдэнэгүй. Республикын 154 дунда һургуулида иимэ хэшээлнүүд хайша хэрэг, ёһын тэдысэ үнгэргэгдэдэг байна. Заахан үхибүүдээ гансаараа наадахыень гаргахадаа, түрэлхид ехэ алдуу хэнэ. Үхибүүдэй машинада дайруулха, харгы хүндэлэн гэнтэ гүйшэхэ ушарнууд али олон гээшэб!

СПОРТЛОТО

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«45-һаа 6-ень тааха» ба «36-һаа 5-ень тааха» «Спортлотонуудай» 1988 оной мартын 26-да «Олимпийский» гэжэ спорткомплексын стадион дээрэ үнгэргэгдэһэн 13-дахи тираж.

«45-һаа 6-ень тааха»: 8 — велоспорт трек, 12 — гимнастика, 18 — хүнгэн атлетикэ, 32 — фигурна һолжоролго, 39— бадминтон, 41 — столой теннис.

«36-һаа 5-ень тааха»: 14 — академическэ һэлюурдэлгэ, 18 — хүнгэн атлетикэ, 19— санын урилдаан, 23 — санаар һүрэлгэ ба хоёр зүйлэй мүрысөөн, 33 — футбол.

(ТАСС).

ЕХЭШҮҮЛДЭ, ЭДИРШҮҮЛДЭ

Үсэгэлдэр Буряадай Ленинэй орденто үгэрэнэй оперо болон баледэй театрта манай филармониин симфоническа оркестрэй концерт үдэшын 7 саг 30 минутада болобо. Дирижернууд — Глинкын нэрэмжэтэ РСФСР-эй үгэрэнэй шангай лауреат В. Рылов, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша В. Галсанов гэгшэд концертые хүтэлбэрилөө.

«Сибириин хүгжэм» гэжэ нэрлэгдэнхэй энэ программада Яхадай композиторнууд В. Кацай «Пассакалия», З. Степановай «Ритуальный танец шамана» гэжэ хүгжэмтэ зохёолнууд зэдэлбэ. Тиихэдэ Красноярскын композитор В. Проститовай «Красный Яр» гэжэ симфоническа поэмые, Новосибирскын композитор Г. Ивановой оркестртэй сугтаа виолончель дээрэ гүйсэдхэгдэхэ концертые республикымнай хүгжэмдэ дуратайшуул шагнаһан байна. Новосибирскын театрай артист А. Лаптин виолончель дээрэ наадаа. Энэннһээ гадна Буряадайнгаа залуу композитор Б. Дондоковой шэнэ зохёолтой танилсаабди. Струнна оркестрэй наадаха хүгжэм композитор энэ удаа шагнагшадай анхаралда дурадхаа.

П. Чайковскийн нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин концертнэ залда симфоническа оркестр хүүгэдтэ зорюулагдаһан концертээ апрелиин 3-да үдэрэй 3 сагһаа эхилхэ юм. «Хүгжэм хэр мэдэхэбибди» гэжэ нэрлэгдэһэн һонин программа харуулагдаха.

Н. ЕГЕРЬ,
филармониин редактор.

ХОЁР АЖАБАЙДАЛ— НЭГЭ ХУБИ ЗАЯАН

Статистикын үндэһөөр, 100 миллион эхир хүнүүд дэлхэй дээрэ ажаһуудаг. 80-дахи түрэлгэ бүхэндэ эхир үхибүүд гарадаг. Эхир үхибүүдэй абари зангаараа, мүн бусадшье зүйлнүүдээрээ тон адли байдаг тухай Мюнхендэ хэблэгдэдэг «Квик» журнал һонирхолтойгоор хөөрэнэ.

Эгээл нэгэ сагта хоёр эхэнэртэ мухар гэдэнэндэнь операци хэбэ. Нэгэндэнь —Баруун Берлинэй больницада, нүгөөдэдэнь Лейпцигтэ операци хэһэн байгаа. Нүгөөдынгөө бии байһан тухай тэдэнэй нэгэниишьше мэдээгүй.

Ушарынь гэхэдэ, 1939 ондо Верлиндэ түрэһэн эхир басагад Эрика болон Герда Вагнернуудые дайн дажар холодуулан таһалаа һэн. 1943 ондо бомбодолгын боложо байха үедэ Герда хадхаляатаад, госпитальдо ороһон байгаа. Үбшэнтэдые дары түргөөр Лейпцигһээ гаргаба. Зүгөөр Гердын гарта уягдаһан тэрэнэй нэрэ обогтой, бусад баримтануудтай тэмдэгынь унашоо һэн. Нүгөөдэнь Баруун Берлиндэ үлэһэн. харин Герда Аугсбург (ФРГ) эльгээгдэһэн юм. Түрэлхидынь Улаан Хэрээһээр дамжуулан, олон жилдэ Гердые бэдэрһэн байгаа. Гэбэшье бэдэрэлгэнүүдынь аша үрэ үгэбэгүй. Теэд Аугсбургда хулеэгдээгүй уулзалга болоо. Кофи худалдажа абахаяа Гердын Аугсбургын магазинда ороходонь, залуу наймаалагша басаган Лило Вагнер тэрэниие иимэ угэнүүдээр уттаба: «Эрика абгай, ямар байнаш даа!». «Би таниие таниха-гүйлби!» —гэжэ тэрэнэй харюусахадань, Лило гайхахын ехээр гайхаба. Ушарычь гэхэдэ, энэ эхэнэр Эрика абгай хоёрынь нэгэ нэгэндээ тон адли байшоо. Угайдхадаа, нюдэнэйнь шэлнүүд адли һэн. Энэ хэн гээшэб? Магад, үни хада һураггүйгөөр үгы болошоһон эхир басаганиинь байгаагүй юм аабза?

44 жилэй үнгэрһэн хойно тохёолдоһон уулзалгаяа эхир басагад шампанскаар тэмдэглэбэ. Үнгэрһэн саг тухай, тэдэнэй замда тохёолдоһон үйлэ хэрэгүүд тухай нэгэ нэгэндээ хөөрэхэдэнь, гайхалтай адли ушар баримтануud болоһон байгаа.

Мухар гэдэнэндэнь хэгдэһэн түрүүшын операци. Энэ ушар 1962 оной зун болоо һэн гэжэ тэдэнэр хоюулаа нэгэн доро мэдүүлбэ.

1969 ондо хүхэндөө операци хүүлүүлээ һэм гэжэ Эрика дурсаба. Тиихэдэнь Герда сошонгёор: «Энэ ушар намдашье тэрэл жилдэ болоо һэн. Тиихэдэ би түргөөр эдэгээ һэм. Гэбэшье мүнөө болотор толгоймни үбдэдэг». Эрика: «Миниишье толгой үбдэдэг...».

Герда долоон үхибүүтэй, Эрика мүн лэ эды дахин хээлитэй болонхой. Иимэ адлирхуу, тудалдаһан юумыень үргэлжэлүүлжэ болоно: хоюулаа тэдэнэр богонихоноор үнэеэ зэһүүлдаг, нюдэндөө шэл хэдэг, үмдэ болон пуловер үмдэдэг, амяарайнь байлгаа. Аха дүүнэр түрүүшынхээ 39-тэйдөө Миннеаполисто уулзаа һэн. Психологиин профессор Томас Баугер тэдэниие уриба. Джимүүд хоёрдохёо һамга абаһан байгаа. Түрүүшынь һамгад Линда, хоёрдохи һамгадынь Бетти гэжэ адли нэрэтэйнүүд. Хоюулаа Той гэжэ нэрэтэй нохойнуудтай бэлэй. Тэдэнэр хоюулаа адли сигаретэ татадаг юм. Һургуулида һурахадаа грамматика болон математикада дурагүй һэн ха. Нэгэл наһандаа ойлгогдошогүй ушар шалтагаанаар хоюуланайнь шэгнүүр 5—5 килограммаар нэмэһэн байшоо.

Тэрээннһээ гадна, Нью-Йоркын университедэй профессор Сюзан Форбер үшөө нэгэ онсо юумэ элирүүлбэ: «Нэгэ нэгэннһээ холо байгаад урган ехэ болоһон эхир үхибүүдэй хэн нэгэнэйнь бэлиг шалабари нүгөөдэһөө нилээд ургэнөөр хүгжэдэг байна. Хэрбээ эхир үхибүүдэй нэгэ юумэндэ, тусхайлбал, футболдогу, али уран зураггта дуратай һаань адли байдаггүй, хэн нэгэниинь булюу байдаг юм. Хэрбээ тэдэнэр хамта ажаһуубал, ходол «булигдажа байдагынь» нүгөөдынгөө ямар юумээрээ, хаана булюу байһые ойлгоходоо, ондоо тээ шалгархын тула хүсэ шадалаа гаргахые ороддодог гээшэ.

Американ эхир үхибүүд Оскар Щер болон Джек Юфэй зан ябадалай адли байһан ушар эрдэм ухаанда мэдээжэ. Тэдэнэр Тринидад арал дээрэ түрэһэн юм. Хожомынь тэдэнэй эхэ Оскараа абаад, ФРГ ошожо, тэндэ хоёрдохёо хадамда гараа һэн. 46 жилэй үнгэрһэн хойно тэдэнэй түрүүшынхээ уулзахадань, иимэ байба:

— хоюулаа зүүн гартаа резин браслетэй;

— лифтээр ябахадаа, яагаашьегүй аад, оршон тойронхи хүнүүдые наадалһан юумэдэп, хоюулаа тон адляар ханяалдадаг;

— журналнуудые ара талаһаань уншажа эхилдэг, горчица, перец болон бусад зүйлнүүдые үлүүсэ ехээр хэрэглэдэг.

Эхир үхибүүдэй үбдэхэдэнь, генетическэ адли байлгань улам элеэр харагдадаг. Европодо үргэнөөр мэдээжэ болоһон шоуедод Элен болон Алис Кеслернүүд тон нэгэ сагта бөөрэеэ үбдэһэн, нэгэ недели соо хоюулаа шүдэеэ абхуулһан байгаа.

Эхир үхибүүдые шэнжэлхэ хэрэгүүдые хүтэлбэрилдэг Римэй профессор Луиджи Геда иигэжэ хөөрэнэ: «Хэрбээ эхир хүнэй хэн нэгэнэй зүрхэеэ үбдөө гээшэ һаань; нүгөөдыень врача эльгээхые яарадагбди. Юундэб гэхэдэ, уданшьегүй тэрэнэй больницада ородог байһыень олон тоото туршалганууд харуулба».

(АПН).

АПРЕЛИИН ҮДЭРНҮҮДТЭ

Эстрадна дуунай-хореографическа «Сэлэнгэ» ансамблиинхид апрелиин 8, 9-дэ тоосохо юм. Тиихэдэ «Ритмы Байкала» гэжэ эстрадна ансамбльнай энэ һарын 10, 11-дэ концертээ харуулха болоно. «Баяр» гэжэ эстрадна-эльбэ шэдитэ бүлэгэйхид апрелиин 12-то бэлиг шадабаряа гүйсэдхэхэ. Тэрэцэлэн буряад дуу, хатарай «Байгал» гэжэ гүрэнэй ансамблиин коллектив 13—16-най үдэрнүүдтэ үргэн ехэ харалга, наадаяа эмхидхэхэнь гээшэ.

Хурамхаанай районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Барханай соёлой байшангай худэлмэрилэгшэдэй ябуулдаг худэлмэриие нютагаархидынь яһала үндэрөөр сэгнэдэг юм. Эндэ соёлой байшангай директор коммунист Б. Б. Чойнжуровай габьяа ехэ. Зөөлэн урин зантай, урагшаа һанаатай энэ нүхэр ажалдаа оролдосо ехэтэйгээр хандаһанайнгаа ашаар горитой амжалтануудые туйлажа, олондо хүндэлүүлжэ ябана.

БЭЛИГТЭЙ БЭРХЭ

Зүүн Сибириин соёлой институдай режиссерско факультет дүүргэнэнэйнгээ удаа манай районой Дэрээнэй театрай режиссёроор худэлжэ эхилээ һэн. Удаань Барханай арадай театрта ерэжэ, бүхы ажал худэлмэриие һэргээжэ, шэнэ олон зүжэгүүдые табиһан байна. Зүжэгүүдэй элдэб рольнуудта өөрөөшье шадамар бэрхээр наададаг юм. Һайн дуранай артистнуудые бэрхээр хүтэлбэрилжэ, гоё һайхан зүжэгүүдые харуулжа, хүн зониие баясуулһаар үнинэй. Колхозой парткомой секретарь В. Г. Дабаев нүхэр Чойнжуров тухай һанамжаяа хэлэхэдээ иигэжэ тэмдэглээ һэн:

— Баатор Батуевич олон жилэй туршада нютагайнгаа арадай театрые хүтэлбэрилнэ гүб даа. Худэлмэридөө ушарһан олон бэрхэшээлнүүдыешье дабаһан байха. Зүгөөр ажалдаа аргагүй һайнаар хандадаг хүн юм. Мүнөө хубилган шэнэдхэлгын сагта колхозойнгоо ажалшадта партиингаа хараа зорилгонуудые ойлгуулха талаар минии түрүүшын туһалагша, «баруун гарни» гээшэл.

Нютагайнь зон Б. Б. Чойнжуровые магтахадаа, мүн суг худэлдэг И. Дабаева, Ц. Доржиева, Б. Банаева, Ж. Гармаев, Ц. Бадмаев болон бусадые һайн һайхан үгөөр дурдалсадаг юм. Тиигээшьегүйдэ аргагүй ааб даа. Эдэбхитэй залуушуулгүйгөөр ямар ажал хэгдэхэ бэлэй даа?

Арбан табан жилэй туршада арадай театрай коллективые хүтэлбэрилжэ ябаһан бэлиг ехэтэй мэргэжэлтэн, эрхим хүн Б. Б. Чойнжуровта бүри ехэ амжалтануудые хүсэнэб.

Б. ДОНДУПОВ.

БИРАГУЙ ДУН ХАРУУЛАГДАА

Улаан-Удын худэлмэришэнзалуушуулай үдэшын һургуули соо шатараар эхилһэн уласхоорондын мүрысөөн дүүрэбэ. Эндэ айлшаар ерэһэн аха дүү Монголой Арадай Республикын эдир шатаршад бэлэдхэл һайнтай байһаараа онсо шалгарба. Эдэнэр нааданай эхилһэн түрүүшын үдэрһөө эхилэн дүүрэтэрнь шадамар бэрхээр наадажа, шатарай мүрысөөгөөр һонирхогшодой зүгһөө һайшаал, магтаалда хүртэһэниинь гайхалгүй байба. Жэшээнь, зургаадахи уулзалгада Тимур Ивановой мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһан Энхбатые шүүһэн һаань, бусад нухэдынь яаха аргагүй диилдэхэ байһаниинь харамтай байгдаа. Илангаяа Дашинимаев, Галсанов, Тулохонов, Капитонов болон басагаднай һанаһандэ хүрэжэ наадаагүй бшуу.

Һүүлшын долоодохи нааданай болоходо Буряадай АССР-эй командын гэшүүдэй зариманиинь айлшадаа шүүжэ гараа. Жэшээнь, Капитонов Шинбаярые, Иванов Энхбатые, Дашинимаев Батзоригые диилэһэн, Тулохонов Хурманбай, Галсанов Баатар гэгшэд тэнсэһэн байба. Харин басагаднай баһал ахир муугаар наадажа гараа. Эндэ Кириллова Ванжилова хоёр Батцэцэг, Оюунчимэг гэгшэдтэй тэнсэһэн, Ломухина Агафонова хоёр шүүгдэһэн байба.

Хэдэн үдэрэй туршада үнгэргэгдэһэн мүрысөөнэй дүн иимэ байба. Түрүүшын үдэр —9:16, хоёрдохи үдэрынь 7,5:4,5 тоотой болоһон юм. Эндэ басагаднай нэгэшье сёко командадаа асаржа шадабагүй. Тиихэдэ манай командын гэшүүд айлшадһаа наһаар аха байба.

Л. ГАРМАЕВА,
мүрысөөнэй ахамад судья.

ТҮЙМЭРЭЙ ША[...] —АРХИД[...]

Һүүлэй үедэ республика дотор архидаһан ушарһаа боложо, түймэрэй гэнтын аюул олошорбо.

Кабанскын районой Посольск һуринай загаһашан Алексей Иванович, больницын медсестра Любовь Иннокентьевна Хлызовтэн архи ууха дуратайнууд юм. Тэрэ үдэр Алексей Иванович ажалай үедэ хэдэн хундага барижархёод, үдэшэлэн һамгантаяа архидалгаяа үргэлжэлүүлбэ. Теэд дулаасуулдаг түхеэрэлгээ зайн галһаа болюулангүй орхижо, гэртэнь галай аюул тохёолдоо. Жолоошон К. М. Стафеев үхибүүдэй бархирхые дуулаад, бусад хүнүүдтэй тэдэниие абарха гэжэ ябаһаар хожомдоо. Гэрээр дүүрэн галай дулэн соробхилжо байба. Иигэжэ Хлызовтэн өөһэдөөшье хосороо, арбатай ба долоотой хүүгэдыншье харамтайгаар наһа бараба.

Энэл. үдэр Загарайн районой Хуушан-Бэрээн нютагта Бурлаковтанай бүлэ шатажа, наһа бараа. Түймэрэй шалтгааниие элирүүлхэдэ, Шэнэ-Бэрээнэй заводто худэлдэг Сергей хүбүүниинь һогтуугаар ерэ-

ПРАВДА БУРЯТИИ

★ Хубилган шэнэдхэлгэ тухай бэшэгүүд — суглуулбари.

★ Апрелиин 16-да — Бүхэсоюзна ленинскэ субботник. «Хүн бүхэндэ хэхэ юумэн олдохо» — Р. Евгеньевэй мэдээсэл.

★ Мүнөө фермэнүүд дээрэ. «Шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл бии» — В. Гармаевагай тэмдэглэл.

Сонхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 7.30—«120 минута». 9.35—«Жизнь Клима Самгина» —14 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 10.50—Композитор Е. Крылатовтай уулзалга. 11.50—Шэнэ һонин. 12.00—«Хабаадагша нюурнууд». 16.30—Шэнэ һонин. 16.40—Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 16.50—Баримтата фильмүүд. 17.35—Багашуулда зорюулагдаһан дамжуулга. 18.05 — Белоруссийн телевиденийн программа. 19.20—«Ералаш». **Улаан-Удэ.** 19.30—Баримтата фильм. 20.00—Байгал. **Москва.** 20.30—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.50—«Игра в детектив»— зүжэг. 22.00—Время. 22.35—Хубилган шэнэдхэлгын прожектор. 22.45 — «Жизнь Клима Самгина»—14 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 24.00—Мэдээсэлэй-хүгжэмтэ үдэшын программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үгөөнэй гимнастика. **Һуралсалай программа.** 9.15—Баримтата фильм. 9.35, 10.35—Түүхэ. 4-дэхи класс. 10.05, 12.05—Англи хэлэн. 11.05—Л. Н. Толстой «Война и мир». 11.35, 12.35—Географи. 5-дахи класс. 13.05—«Сделка»— уран һайханай фильм. 14.30—Уран зохёолой дамжуулга. 14.50—Шэнэ һонин. **Улаан-Удэ.** 17.20 — «Надежда Федоровнагай мастерской»— үхибүүдтэ дамжуулга. 17.50—«Танай гэртэ баяр найр». 18.25—Байгал (буряадаар). 18.50—«Лектор ба хубилган шэнэдхэлгэ». **Москва.** 19.35—«Энеэдэ наадантай холижо». **Улаан-Удэ.** 20.30—«Бу-

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор —2-50-96, приемная —2-54-54, зам. редактора —2-68-08, зам. редактора —2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни —2-60-91, пропаганды —2-56-23, промышленности и строительства — —2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта —2-69-58, культуры и школ —2-60-21, 2-57-63, информации —2-34-05, переводов —2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская —2-33-61, выпускающие —2-35-95, собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск —35-73, п. Хоринск —55-6-99.

Республиканская типография Го[...]ственного комитета Бурятской А[...] делам издательств, полиграфии и [...]ной торговли г. Улан-Удэ, ул. Лен[...] Н-04490. Заказ № 76. Индекс [...]